ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Βρυξέλλες, 23.5.2022
COM(2022) 629 final

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Ενισχυμένη εποπτεία - επικαιροποίηση - Ελλάδα, Μάιος 2022

{SWD(2022) 700 final}

ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Οι οικονομικές εξελίξεις και πολιτικές στην Ελλάδα παρακολουθούνται στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου για τον συντονισμό της οικονομικής πολιτικής. Από το 2018 και τη λήξη του προγράμματος χρηματοδοτικής συνδρομής, παρακολουθούνται επίσης στο πλαίσιο ενισχυμένης εποπτείας σύμφωνα με τα άρθρα 2 και 3 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 472/2013 ([1]). Με την εφαρμογή της ενισχυμένης εποπτείας για την Ελλάδα ([2]) αναγνωρίστηκε το γεγονός ότι η Ελλάδα έπρεπε να συνεχίσει να εφαρμόζει μέτρα για την αντιμετώπιση πηγών ή πιθανών πηγών οικονομικών και χρηματοοικονομικών δυσκολιών, εφαρμόζοντας παράλληλα διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις για τη στήριξη ισχυρής και βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης.

Η ενισχυμένη εποπτεία παρέχει ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο για την παρακολούθηση των οικονομικών εξελίξεων και τη συνέχιση της εφαρμογής των απαιτούμενων πολιτικών μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος χρηματοδοτικής συνδρομής. Καθιστά δυνατή την τακτική αξιολόγηση των πρόσφατων οικονομικών και χρηματοπιστωτικών εξελίξεων στην Ελλάδα, καθώς και την παρακολούθηση των όρων χρηματοδότησης του δημόσιου χρέους και επικαιροποιήσεις της ανάλυσης της βιωσιμότητας του χρέους.

Η ενισχυμένη εποπτεία αποτελεί επίσης το πλαίσιο για την αξιολόγηση της γενικής δέσμευσης που ανέλαβε η Ελλάδα έναντι της Ευρωομάδας, που συνεδρίασε στις 22 Ιουνίου 2018, δηλαδή να συνεχίσει και να ολοκληρώσει τις μεταρρυθμίσεις που εγκρίθηκαν στο πλαίσιο των προγραμμάτων χρηματοδοτικής συνδρομής, καθώς και να εξασφαλίσει ότι διασφαλίζονται οι στόχοι των σημαντικών μεταρρυθμίσεων που εγκρίθηκαν στο πλαίσιο των προγραμμάτων χρηματοδοτικής συνδρομής. Στο πλαίσιο αυτό, η ενισχυμένη εποπτεία έχει χρησιμεύσει στην παρακολούθηση της υλοποίησης των ειδικών δεσμεύσεων για την ολοκλήρωση των βασικών διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων που ξεκίνησαν στο πλαίσιο του προγράμματος σε έξι κύριους τομείς με συμφωνηθείσες προθεσμίες έως τα μέσα του 2022, και συγκεκριμένα: i) δημοσιονομικές και δημοσιονομικές-διαρθρωτικές πολιτικές, ii) κοινωνική πρόνοια, iii) χρηματοπιστωτική σταθερότητα, iv) αγορές εργασίας και προϊόντων, v) Ελληνική Εταιρεία Συμμετοχών και Περιουσίας και ιδιωτικοποιήσεις, και vi) εκσυγχρονισμός της δημόσιας διοίκησης ([3]).

Η παρούσα έκθεση είναι η δέκατη τέταρτη έκθεση ενισχυμένης εποπτείας για την Ελλάδα. Η έκθεση βασίζεται στα πορίσματα αποστολής που πραγματοποιήθηκε στις 6 Απριλίου 2022 και σε τακτικό διάλογο με τις ελληνικές αρχές. Η αποστολή πραγματοποιήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή

([1]) Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 472/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 2013, για την ενίσχυση της οικονομικής και δημοσιονομικής εποπτείας των κρατών μελών στη ζώνη του ευρώ τα οποία αντιμετωπίζουν ή απειλούνται με σοβαρές δυσκολίες αναφορικά με τη χρηματοοικονομική τους σταθερότητα (ΕΕ L 140 της 27.5.2013, σ. 1).

([2]) Εκτελεστική απόφαση (ΕΕ) 2022/216 της Επιτροπής, της 15ης Φεβρουαρίου 2022, σχετικά με την παράταση της ενισχυμένης εποπτείας για την Ελλάδα.

([3]) https://www.consilium.europa.eu/media/35749/z-councils-council-configurations-ecofin-eurogroup-2018-180621-specific-commitments-to-ensure-the-continuity-and-completion-of-reforms-adopted-under-the-esm-programme_2.pdf.

Κεντρική Τράπεζα ([4]). Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο συμμετείχε στο πλαίσιο του κύκλου αξιολόγησης μετά τη χρηματοδότηση, ενώ ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας συμμετείχε στο πλαίσιο του συστήματος έγκαιρης προειδοποίησης και σύμφωνα με το μνημόνιο συνεννόησης, της 27ης Απριλίου 2018, για τις σχέσεις εργασίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας. Στην παρούσα έκθεση αξιολογείται η υλοποίηση των δεσμεύσεων της Ελλάδας έναντι της Ευρωομάδας όσον αφορά την ολοκλήρωση των μεταρρυθμίσεων που αναμένεται έως τα μέσα του 2022.

Η παρούσα έκθεση θα μπορούσε να χρησιμεύσει ως βάση για να αποφασίσει η Ευρωομάδα την αποδέσμευση της επόμενης δέσμης μέτρων για το χρέος που εξαρτώνται από την εφαρμογή συγκεκριμένων πολιτικών, ύψους 748 εκατ. EUR. Τα μέτρα αυτά συμφωνήθηκαν με την Ευρωομάδα στις 22 Ιουνίου 2018 και περιλαμβάνουν τη μεταβίβαση ποσών ισοδύναμου εισοδήματος που προήλθαν από την κατοχή ελληνικών ομολόγων των κεντρικών τραπεζών στο πλαίσιο του προγράμματος για τις αγορές τίτλων και της συμφωνίας για τα καθαρά χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία και την απαλλαγή από την προσαύξηση του επιτοκίου για ορισμένα δάνεια που χορηγήθηκαν από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοοικονομικής Σταθερότητας. Η έκτη δόση των μέτρων για το χρέος που εξαρτώνται από την εφαρμογή συγκεκριμένων πολιτικών αποδεσμεύθηκε μετά τη συνεδρίαση της Ευρωομάδας στις 6 Δεκεμβρίου 2021.

Οι δεσμεύσεις που ανέλαβε η Ελλάδα έναντι των εταίρων της Ευρωομάδας τον Ιούνιο του 2018, οι οποίες αποτελούν τη βάση για την αποδέσμευση πρόσθετων μέτρων ελάφρυνσης του χρέους, θεσπίστηκαν για έως τα μέσα του 2022. Η απόφαση για την αποδέσμευση των υπόλοιπων μέτρων ελάφρυνσης του χρέους θα ληφθεί από την Ευρωομάδα. Λαμβανομένης υπόψη της προόδου που έχει επιτευχθεί όσον αφορά την ολοκλήρωση των δεσμεύσεων, η αποδέσμευση της τελικής δόσης των μέτρων για το χρέος θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί στα τέλη του 2022. Στην παρούσα έκθεση καθορίζονται, επίσης, οι ειδικές δεσμεύσεις, οι οποίες μπορούν να αποτελέσουν τη βάση για τη λήψη απόφασης από την Ευρωομάδα σχετικά με την αποδέσμευση αυτής της τελικής δόσης των μέτρων ελάφρυνσης του χρέους. Μολονότι οι αρχές έχουν εκπληρώσει την πλειονότητα των δεσμεύσεών τους, ορισμένα στοιχεία δεν έχουν ολοκληρωθεί ακόμη. Ως εκ τούτου, ο κατάλογος των δεσμεύσεων που θα χρησιμεύσει ως βάση για την τελική εκταμίευση, συνίσταται στα εναπομείναντα ληπτέα μέτρα. Ο κατάλογος έχει συμφωνηθεί με τις ελληνικές αρχές και παρατίθεται στο παράρτημα της παρούσας έκθεσης.

Η επιτυχής υλοποίηση του μεγαλύτερου μέρους των δεσμεύσεων πολιτικής και η αποτελεσματική εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων, βελτίωσαν την ανθεκτικότητα της ελληνικής οικονομίας και ενίσχυσαν τη χρηματοπιστωτική της σταθερότητα. Το γεγονός αυτό μείωσε σημαντικά τους κινδύνους δυσμενών δευτερογενών επιπτώσεων για άλλα κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ, οδηγώντας στην αποτελεσματική εκπλήρωση της προϋπόθεσης στην οποία στηρίζεται η εφαρμογή της ενισχυμένης εποπτείας. Οι

([4]) Μέλη του προσωπικού της ΕΚΤ συμμετείχαν στην αποστολή ελέγχου σύμφωνα με τις αρμοδιότητες της ΕΚΤ και, ως εκ τούτου, παρείχαν εμπειρογνωσία σχετικά με τις πολιτικές για τον χρηματοπιστωτικό τομέα και μακροοικονομικώς κρίσιμα ζητήματα, όπως τους πρωταρχικούς δημοσιονομικούς στόχους και τις ανάγκες βιωσιμότητας και χρηματοδότησης. Της αποστολής ελέγχου προηγήθηκε τεχνική αποστολή από τις 28 έως τις 31 Μαρτίου 2022.

αρχές παραμένουν προσηλωμένες στην εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων και στην ολοκλήρωση των εκκρεμών στοιχείων. Βάσει των ανωτέρω, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν μπορεί να παρατείνει την ενισχυμένη εποπτεία μετά τη λήξη της στις 20 Αυγούστου 2022. Εάν δεν παραταθεί η ενισχυμένη εποπτεία, η παρακολούθηση της οικονομικής, δημοσιονομικής και χρηματοπιστωτικής κατάστασης της Ελλάδας θα συνεχιστεί στο πλαίσιο τόσο της καθιερωμένης εποπτείας μετά το πρόγραμμα ([5]) όσο και του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου. Θα εξακολουθήσουν επίσης να πραγματοποιούνται σημαντικές μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις στο πλαίσιο της υλοποίησης του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Ελλάδας ([6]). Η παρακολούθηση των ειδικών δεσμεύσεων που θα χρησιμεύσουν ως βάση για την τελική δόση των μέτρων για το χρέος θα αποτυπωθεί στην πρώτη έκθεση εποπτείας μετά το πρόγραμμα που θα εκδοθεί τον Νοέμβριο του 2022.

ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Έπειτα από την ισχυρή ανάκαμψη που σημειώθηκε το 2021, η ανάκαμψη μετά την πανδημία αναμένεται να συνεχιστεί το 2022 με κάπως βραδύτερο ρυθμό, καθώς επηρεάζεται από τις υψηλότερες τιμές της ενέργειας και τις οικονομικές επιπτώσεις της ρωσικής στρατιωτικής επίθεσης κατά της Ουκρανίας, εν μέσω παρατεταμένης αβεβαιότητας που σχετίζεται με την πανδημία. Σύμφωνα με τις εαρινές προβλέψεις της Επιτροπής του 2022, η ανάπτυξη αναμένεται να ανέλθει σε 3,5 % το 2022 και σε 3,1 % το 2023. Οι επενδύσεις προβλέπεται να αποτελέσουν τον βασικό μοχλό της ανάπτυξης, αλλά η ιδιωτική κατανάλωση και οι καθαρές εξαγωγές θα συμβάλουν επίσης στην αύξηση της οικονομικής δραστηριότητας. Το πρωτογενές έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης που παρακολουθείται στο πλαίσιο της ενισχυμένης εποπτείας ανήλθε σε 5,5 % του ΑΕΠ το 2021, ποσοστό κατά 2,1 εκατοστιαίες μονάδες χαμηλότερο από αυτό που αναμενόταν το φθινόπωρο του περασμένου έτους. Η θετική έκπληξη οφείλεται, κυρίως, στην ταχεία οικονομική ανάκαμψη. Η δημοσιονομική πολιτική παραμένει υποστηρικτική το 2022, καθώς ορισμένα από τα σχετικά με την πανδημία μέτρα έκτακτης ανάγκης και στήριξης εξακολουθούν να ισχύουν για το παρόν έτος, ενώ ελήφθησαν προσωρινά δημοσιονομικά μέτρα για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων των αυξήσεων των τιμών της ενέργειας το 2022. Στο πρόγραμμα σταθερότητας του 2022, η κυβέρνηση σχεδιάζει να επιτύχει πρωτογενές πλεόνασμα ύψους 1,1 % του ΑΕΠ το 2023 και να μειώσει περαιτέρω τον υψηλό δείκτη δημόσιου χρέους ([7]). Τα περισσότερα μέτρα στήριξης που σχετίζονται με τις αυξήσεις των τιμών της ενέργειας ή την πανδημία πρόκειται να καταργηθούν σταδιακά έως το 2023. Ταυτόχρονα, η κυβέρνηση σχεδιάζει να στηρίξει την ανάπτυξη καθιστώντας μόνιμη τη μείωση του φόρου αλληλεγγύης και των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης, η οποία εφαρμόστηκε κατά τη διάρκεια της πανδημίας. Χάρη στην οικονομική ανάκαμψη, το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε σε 14,7 % το 2021, από 17,6 % το 2020 και 27,8 %, (το ανώτατο επίπεδό του), το 2013. Παρότι εξακολουθεί να είναι από τα υψηλότερα στην ΕΕ, αναμένεται να μειωθεί περαιτέρω το 2023. Στο μέλλον, η αύξηση της απασχόλησης αναμένεται να

([5]) Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 472/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 2013, για την ενίσχυση της οικονομικής και δημοσιονομικής εποπτείας των κρατών μελών στη ζώνη του ευρώ τα οποία αντιμετωπίζουν ή απειλούνται με σοβαρές δυσκολίες αναφορικά με τη χρηματοοικονομική τους σταθερότητα (ΕΕ L 140 της 27.5.2013, σ. 1).

([6]) https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/recovery-coronavirus/recovery-and-resilience-facility/greeces-recovery-and-resilience-plan_en.

([7]) https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/2022_el_stability_programme_en.pdf.

παραμείνει ανθεκτική δεδομένης της ακόμη ισχυρής οικονομικής ανάπτυξης. Το ποσοστό κινδύνου φτώχειας παραμένει υψηλό (17,7 % το 2020).

Συνολικά, η παρούσα έκθεση καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η Ελλάδα έχει προβεί στις απαραίτητες ενέργειες για να εκπληρώσει τις ειδικές δεσμεύσεις της, παρά τις δύσκολες συνθήκες που προκλήθηκαν από τις οικονομικές επιπτώσεις των νέων κυμάτων της πανδημίας, καθώς και της στρατιωτικής επίθεσης της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας. Οι αρχές έχουν ολοκληρώσει ορισμένες ειδικές δεσμεύσεις στους τομείς της διαχείρισης των δημόσιων οικονομικών, της φορολογίας ακίνητης περιουσίας, των παροχών αναπηρίας, των περιβαλλοντικών επιθεωρήσεων και της δικαιοσύνης, και συμφώνησαν για την παράταση της εντολής του ελληνικού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας. Η Ελλάδα ολοκλήρωσε, επίσης, ευρύτερες διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, συμπεριλαμβανομένης της μεταρρύθμισης των δημόσιων συμβάσεων και της σύστασης τμήματος στατιστικών δικαστικών στοιχείων στο Υπουργείο Δικαιοσύνης.

Οι ελληνικές αρχές παραμένουν προσηλωμένες στην εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων και έχουν δεσμευτεί να συνεχίσουν να υλοποιούν δράσεις για την επίτευξη προόδου όσον αφορά την εκπλήρωση των εκκρεμών δεσμεύσεων. Τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα επικροτούν τη στενή και εποικοδομητική συνεργασία των αρχών σε όλους τους τομείς και ενθαρρύνουν τις αρχές να διατηρήσουν τη δυναμική και, όπου είναι απαραίτητο, να ενισχύσουν τις προσπάθειες για ολοκλήρωση όλων των συμφωνηθέντων μεταρρυθμιστικών βημάτων εγκαίρως για τη λήψη απόφασης σχετικά με την τελική εκταμίευση στο τέλος του 2022, ιδίως όσον αφορά τις μεταρρυθμίσεις στον τομέα των πολιτικών για τον χρηματοπιστωτικό τομέα, της πρωτοβάθμιας υγειονομικής περίθαλψης, του κτηματολογίου, της κωδικοποίησης της εργατικής νομοθεσίας, καθώς και την επίτευξη των συμφωνηθέντων στόχων για την εκκαθάριση των ληξιπρόθεσμων οφειλών.

Στο υπόλοιπο της παρούσας ενότητας υπενθυμίζεται η πρόοδος που έχει σημειωθεί στο πλαίσιο της ενισχυμένης εποπτείας στους έξι βασικούς τομείς των δεσμεύσεων της Ελλάδας, αξιολογούνται τα πιο πρόσφατα επιτεύγματα κατά το τελευταίο τρίμηνο (στο εξής: τρέχουσα περίοδος αναφοράς) και παρουσιάζονται τα εναπομείναντα μεταρρυθμιστικά βήματα στο πλαίσιο των υφιστάμενων δεσμεύσεων.

Δημοσιονομική και δημοσιονομική-διαρθρωτική πολιτική

Η Ελλάδα πέτυχε τον **στόχο της για πρωτογενές πλεόνασμα** 3,5 % του ΑΕΠ το 2018 και το 2019. Μετά την έξαρση της πανδημίας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενεργοποίησε, το 2020, τη γενική ρήτρα διαφυγής, η οποία επιτρέπει την προσωρινή απόκλιση από τις δημοσιονομικές απαιτήσεις, συμπεριλαμβανομένων των δημοσιονομικών στόχων της Ελλάδας που παρακολουθούνται στο πλαίσιο της ενισχυμένης εποπτείας, υπό την προϋπόθεση ότι αυτό δεν θέτει σε κίνδυνο τη δημοσιονομική βιωσιμότητα μεσοπρόθεσμα. Στην ανακοίνωση της 3ης Μαρτίου 2021 ([8]), η Επιτροπή διατύπωσε την άποψη ότι η απόφαση για την απενεργοποίηση ή τη συνέχιση της εφαρμογής της γενικής ρήτρας διαφυγής θα πρέπει να ληφθεί στο πλαίσιο συνολικής αξιολόγησης της κατάστασης της οικονομίας, με βασικό ποσοτικό κριτήριο το επίπεδο της οικονομικής δραστηριότητας στην ΕΕ ή στη ζώνη του

([8]) Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο — Ένας χρόνος από την έξαρση της πανδημίας COVID-19: απόκριση σε επίπεδο δημοσιονομικής πολιτικής, Βρυξέλλες, 3.3.2021, [COM(2021) 105 final].

ευρώ σε σύγκριση με τα προ κρίσης επίπεδα (τέλη του 2019). Η αυξημένη αβεβαιότητα και οι έντονοι κίνδυνοι δυσμενέστερων εξελίξεων για τις οικονομικές προοπτικές στο πλαίσιο του πολέμου στην Ευρώπη, οι άνευ προηγουμένου αυξήσεις των τιμών της ενέργειας και οι συνεχιζόμενες διαταραχές στην αλυσίδα εφοδιασμού δικαιολογούν την παράταση εφαρμογής της γενικής ρήτρας διαφυγής του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης έως το 2023.

Όσον αφορά τις δημοσιονομικές διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που ολοκληρώθηκαν στο πλαίσιο της ενισχυμένης εποπτείας, η Ελλάδα βελτίωσε τη διαχείριση των δημόσιων οικονομικών της, ολοκληρώνοντας τη **μεταρρύθμιση της παρακολούθησης και πρόβλεψης των ταμειακών ροών** για το σύστημα λογαριασμών θησαυροφυλακίου της, και αναμόρφωσε τη διάρθρωση των αποδοχών της **Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων** με τη θέσπιση ειδικού μισθολογίου, ώστε να μπορεί να διατηρήσει και να προσελκύσει προσωπικό υψηλού επιπέδου. Το εν λόγω ειδικό μισθολόγιο συμπληρώνει το ενιαίο μισθολόγιο που εγκρίθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος χρηματοδοτικής συνδρομής και θα μπορούσε να χρησιμεύσει ως βάση για άλλες οντότητες.

Κατά την τρέχουσα περίοδο αναφοράς, οι αρχές έχουν ολοκληρώσει περαιτέρω δεσμεύσεις στον τομέα της διαχείρισης των δημόσιων οικονομικών και της φορολογικής πολιτικής:

- στον τομέα της διαχείρισης των δημόσιων οικονομικών, οι αρχές ολοκλήρωσαν τις εργασίες για περαιτέρω βελτίωση της λειτουργικής δημοσιονομικής ταξινόμησης (που αποτελεί μέρος της **μεταρρύθμισης του λογιστικού σχεδίου**). Η μεταρρύθμιση αυτή θα καταστήσει δυνατή τη βαθύτερη ανάλυση των δημόσιων δαπανών και, ως εκ τούτου, θα συμβάλει στη βελτίωση του σχεδιασμού της οικονομικής πολιτικής.

- Οι αρχές ολοκλήρωσαν επίσης την εφαρμογή περισσότερων από 200 **συστάσεων του ελληνικού Ελεγκτικού Συνεδρίου** για την πρόληψη της συσσώρευσης ληξιπρόθεσμων οφειλών, καθώς και μια ευρύτερη μεταρρύθμιση για την απλούστευση των δημοσιονομικών διαδικασιών και την επιτάχυνση της αλυσίδας πληρωμών στον δημόσιο τομέα.

- Οι αρχές ολοκλήρωσαν τη μεταρρύθμιση του **φόρου ακίνητης περιουσίας (ΕΝΦΙΑ)**. Η μεταρρύθμιση εφαρμόζει νέες αντικειμενικές αξίες για τον φόρο ακίνητης περιουσίας οι οποίες σχετίζονται με την αγορά, διευρύνει τη φορολογική βάση και βελτιώνει τον δίκαιο χαρακτήρα και την οικονομική αποδοτικότητα του φόρου ακίνητης περιουσίας. Οι αρχές εξέδωσαν τα εκκαθαριστικά φόρου για το 2022 μετά τις μεταρρυθμίσεις και η πρώτη δόση πρέπει να καταβληθεί τον Μάιο.

Έως τον Οκτώβριο του 2022, οι αρχές έχουν δεσμευτεί να υλοποιήσουν τα ακόλουθα:

- Οι μη συνταξιοδοτικές και συνταξιοδοτικές **ληξιπρόθεσμες οφειλές** αναμένεται τώρα να εκκαθαριστούν έως τον Αύγουστο του 2022, γεγονός που θα σημάνει την ολοκλήρωση της δέσμευσης. Μετά την επιβράδυνση του ρυθμού εκκαθάρισης των ληξιπρόθεσμων οφειλών κατά τους πρώτους μήνες του 2022, αυτό αντιπροσωπεύει καθυστέρηση έξι μηνών όσον αφορά τις μη συνταξιοδοτικές ληξιπρόθεσμες οφειλές και δύο μηνών όσον αφορά τις συνταξιοδοτικές ληξιπρόθεσμες οφειλές, σε σύγκριση με το σχέδιο. Η καθυστέρηση προκλήθηκε σε μεγάλο βαθμό από τη συνεχιζόμενη πανδημία, την άνοδο των τιμών της ενέργειας, τη βραδύτερη από το προβλεπόμενο υλοποίηση των προγραμματισμένων βελτιώσεων στον τομέα ΤΠ και τη χαμηλότερη

από το αναμενόμενο απόδοση των προηγούμενων μέτρων. Οι αρχές έχουν προτείνει, και έχουν ήδη εφαρμόσει εν μέρει, μια σειρά πρόσθετων δράσεων για την επιτάχυνση της διαδικασίας εκκαθάρισης. Οι δράσεις περιλαμβάνουν μέτρα για τη βελτίωση, σε διαρθρωτική βάση, της ρευστότητας των νοσοκομείων και των εταιρειών δημόσιων μεταφορών, καθώς και στοχευμένες αλλαγές στη διαδικασία χορήγησης συντάξεων.

- Στον τομέα της **φορολογικής διοίκησης**, το πληροφοριακό σύστημα είσπραξης πρόκειται να τεθεί σε πλήρη λειτουργία σε όλες τις υπηρεσίες της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων έως τον Σεπτέμβριο του 2022, γεγονός που θα σημάνει την ολοκλήρωση της δέσμευσης. Το σύστημα αναμένεται να ενισχύσει την ικανότητα είσπραξης φόρων της Αρχής. Τέσσερις από τις επτά ενότητες έχουν πλέον τεθεί σε λειτουργία στις υπηρεσίες της κεντρικής φορολογικής διοίκησης και οι υπόλοιπες τρεις πρόκειται να τεθούν σε λειτουργία έως τον Σεπτέμβριο του 2022, σύμφωνα με το συμφωνηθέν χρονοδιάγραμμα.

Κοινωνική πρόνοια

Στο πλαίσιο της ενισχυμένης εποπτείας, η Ελλάδα έχει εκσυγχρονίσει το οικείο σύστημα κοινωνικής πρόνοιας με την ολοκλήρωση της σύστασης του **Ενιαίου Ταμείου Συντάξεων**, την ολοκλήρωση της ανάπτυξης και των τριών πυλώνων του προγράμματος **Κοινωνικού Εισοδήματος Αλληλεγγύης**/Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος και την υιοθέτηση ενός νέου μοντέλου υλοποίησης ενεργητικών πολιτικών για την αγορά εργασίας. Μέχρι στιγμής οι αποδέκτες του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος είναι περίπου 400 000 και εκτιμάται ότι τα επόμενα δύο έτη όλοι θα έχουν λάβει εξατομικευμένο σχέδιο δράσης. Ως αποτέλεσμα των μεταρρυθμίσεων και της οικονομικής ανάκαμψης, το ποσοστό των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας μειώθηκε από 20,2 % το 2017 σε 17,7 % το 2020, αλλά παραμένει μεταξύ των υψηλότερων στην ΕΕ. Η Ελλάδα επανεξέτασε επίσης το σύστημα **επιδοτήσεων για τις τοπικές δημόσιες συγκοινωνίες**, συγκρότησε τον κύριο αρμόδιο φορέα για τις **κεντρικές προμήθειες υγείας** (ΕΚΑΠΥ) και πέτυχε μερίδιο κεντρικών προμηθειών της τάξης του 30 % επί του συνόλου των νοσοκομειακών δαπανών.

Κατά την τρέχουσα περίοδο αναφοράς, οι αρχές έχουν ολοκληρώσει άλλη μια δέσμευση στον τομέα της αξιολόγησης της αναπηρίας και έχουν προχωρήσει σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα στην είσπραξη των αυτόματων επιστροφών στον τομέα της υγειονομικής περίθαλψης:

- Οι αρχές θέσπισαν νομοθεσία για την εισαγωγή νέας προσέγγισης **αξιολόγησης της αναπηρίας** με βάση τόσο ιατρικά κριτήρια όσο και κριτήρια σχετικά με τη λειτουργικότητα. Αυτή η νέα προσέγγιση συνιστά σημαντική βελτίωση σε σύγκριση με το ισχύον σύστημα, όπου η αναπηρία αξιολογείται βάσει αμιγώς ιατρικών εκτιμήσεων. Συγκεκριμένα, με τη θεσπισθείσα νομοθεσία συγκροτούνται πολυεπιστημονικές επιτροπές αξιολόγησης που αποτελούνται από ψυχολόγους, εργασιοθεραπευτές και κοινωνικούς λειτουργούς, οι οποίοι θα εφαρμόζουν μεθοδολογία που προτείνεται από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας για την αξιολόγηση των πτυχών λειτουργικότητας των εξετασθέντων προσώπων (WHODAS 2.0). Οι επιτροπές θα εξετάζουν τις καθημερινές δυσκολίες σε τομείς όπως η γνωστική λειτουργία, η κινητικότητα, η κοινωνικοποίηση, η επαγγελματική ζωή, η αυτοεξυπηρέτηση κ.λπ., επιπλέον των προηγούμενων ιατρικών αξιολογήσεων. Η προσέγγιση θα χρησιμοποιηθεί αρχικά σε πιλοτική βάση για 24 μήνες, αρχής

γενομένης από το φθινόπωρο του 2022, για τη χορήγηση παροχών προσωπικής βοήθειας σε 1 000 άτομα με αναπηρία.

- Η είσπραξη των **αυτόματων επιστροφών** στον τομέα της υγειονομικής περίθαλψης (δηλαδή των δαπανών που υπερβαίνουν το νομοθετικά κατοχυρωμένο ανώτατο όριο για τις δημόσιες δαπάνες σε φαρμακευτικά προϊόντα και άλλες υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης που πρέπει να εισπραχθούν από τους προμηθευτές φαρμακευτικών προϊόντων και τους παρόχους υγειονομικής περίθαλψης) προχωρά σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα τόσο για τα φαρμακευτικά προϊόντα όσο και για άλλες υπηρεσίες, κάτι που αποτελεί ευπρόσδεκτο γεγονός.

Έως τον Οκτώβριο του 2022, οι αρχές έχουν δεσμευτεί να υλοποιήσουν τα ακόλουθα:

- Μετά την έγκριση των τροποποιήσεων της πρωτογενούς νομοθεσίας σχετικά με το **σύστημα πρωτοβάθμιας υγειονομικής περίθαλψης**, οι αρχές θα θεσπίσουν έως τις αρχές Ιουνίου 2022 την παράγωγη νομοθεσία, η οποίο θα προσδιορίζει τα βασικά στοιχεία του συστήματος, συμπεριλαμβανομένων κινήτρων για την εγγραφή ασθενών και την υποχρεωτική παραπομπή. Οι αρχές έχουν επίσης δεσμευτεί να ξεκινήσουν την εγγραφή ασθενών, με στόχο την εγγραφή του 25 % του συνολικού πληθυσμού στο σύστημα έως τα τέλη Οκτωβρίου και του 50 % έως το τέλος του 2022, καθώς και να ολοκληρώσουν την υποδομή ΤΠ για την εγγραφή και τα ραντεβού έως τα τέλη Ιουνίου. Έως τα τέλη Ιουλίου, η εγγραφή των αυτοαπασχολούμενων οικογενειακών ιατρών στο σύστημα θα φθάσει σε επίπεδο που να επιτρέπει την κάλυψη τουλάχιστον του 85 % του πληθυσμού. Έως τον Οκτώβριο, οι αρχές θα ενεργοποιήσουν το σύστημα κινήτρων/αντικινήτρων για την εγγραφή και την υποχρεωτική παραπομπή. Η μεταρρύθμιση του συστήματος πρωτοβάθμιας υγειονομικής περίθαλψης αποτέλεσε βασική συνιστώσα του προγράμματος χρηματοδοτικής συνδρομής, με πρωταρχικούς στόχους τη βελτίωση της πρόσβασης των πολιτών σε υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης και την ενίσχυση της διακυβέρνησης και της αποτελεσματικότητας. Η εγγραφή του πληθυσμού και ένα αποτελεσματικό σύστημα υποχρεωτικής παραπομπής αποτελούν βασικά καθοριστικά στοιχεία που συμβάλλουν στην επίτευξη αυτών των στόχων. Στο νέο πλαίσιο, αυτά τα βασικά στοιχεία επιδιώκονται μέσω οικονομικών κινήτρων. Ένα τέτοιο σύστημα, εάν εφαρμοστεί πλήρως, έχει τη δυνατότητα να επιτύχει τους στόχους. Ταυτόχρονα, δημιουργεί προκλήσεις για τη διασφάλιση ισότιμης πρόσβασης και την επίτευξη του στόχου της πλήρους κάλυψης του πληθυσμού, προκλήσεις οι οποίες θα πρέπει να παρακολουθούνται προσεκτικά.

- Στα μέσα του 2022 πρόκειται να επιτευχθεί ο στόχος για μερίδιο **κεντρικών προμηθειών** της τάξης του 40 % επί των συνολικών νοσοκομειακών δαπανών, γεγονός που θα σημάνει την ολοκλήρωση της δέσμευσης. Οι αρχές ενθαρρύνονται να προχωρήσουν ταχέως στην προκήρυξη των προγραμματισμένων διαγωνισμών για την επίτευξη του στόχου.

Χρηματοπιστωτική σταθερότητα και μεταρρυθμίσεις στον τομέα της δικαιοσύνης

Μετά από ένα εξαιρετικό έτος από άποψη μείωσης των μη εξυπηρετούμενων δανείων το 2021, το επίκεντρο μετατοπίζεται σταδιακά στη ρύθμιση του μη εξυπηρετούμενου χρέους για τους βιώσιμους οφειλέτες, καθώς και στη διατηρήσιμη βελτίωση της κερδοφορίας και της κεφαλαιακής θέσης των τραπεζών. Το ποσοστό μη

εξυπηρετούμενων δανείων διαμορφώθηκε στο 12,8 % σε ατομική βάση τον Δεκέμβριο του 2021, έχοντας υποχωρήσει σημαντικά από το 30,1 % στα τέλη του 2020 και το 40,6 % στα τέλη του 2019. Κάνοντας χρήση των τιτλοποιήσεων στο πλαίσιο του προγράμματος προστασίας περιουσιακών στοιχείων «Ηρακλής», δύο από τις τέσσερις συστημικές τράπεζες κατέγραψαν μονοψήφιο ποσοστό μη εξυπηρετούμενων δανείων στο τέλος του 2021, ενώ οι άλλες δύο αναμένεται να επιτύχουν τον ίδιο στόχο το αργότερο έως το τέλος του 2022. Ωστόσο, το ποσοστό μη εξυπηρετούμενων δανείων στην Ελλάδα παραμένει το υψηλότερο στη ζώνη του ευρώ. Επιπλέον, η περιορισμένη καθαρή εισροή νέων μη εξυπηρετούμενων δανείων ([9]) συνεχίστηκε το τέταρτο τρίμηνο του 2021 και θα πρέπει να παρακολουθείται στενά, καθώς εξακολουθούν να υφίστανται κίνδυνοι για την ποιότητα των περιουσιακών στοιχείων των τραπεζών. Επιπλέον, η επιτυχής διευθέτηση του μη εξυπηρετούμενου χρέους εξαρτάται όλο και περισσότερο από τους διαχειριστές, οι οποίοι είναι επιφορτισμένοι με τη διαχείριση τιτλοποιημένων και πωληθέντων δανείων. Παρότι η εξυγίανση των ισολογισμών των τραπεζών συνέχισε να μειώνει τα κεφαλαιακά αποθέματα ασφαλείας και την κερδοφορία των τραπεζών, οι προοπτικές για το 2022 είναι θετικές χάρη στις μειωμένες ανάγκες προβλέψεων και τη δημιουργία εσωτερικού κεφαλαίου μέσω της βελτίωσης της βασικής κερδοφορίας. Ωστόσο, η κεφαλαιακή θέση των τραπεζών εξακολουθεί να είναι μία από τις χαμηλότερες στη ζώνη του ευρώ και η ποιότητά της εξακολουθεί να αποτελεί πηγή ανησυχίας, καθώς περιλαμβάνει υψηλό και αυξανόμενο ποσοστό αναβαλλόμενων πιστώσεων φόρου. Η αυξημένη αβεβαιότητα σχετικά με τις οικονομικές προοπτικές μετά την επιθετικότητα της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας θα μπορούσε να επηρεάσει αρνητικά την αύξηση των πιστώσεων στο μέλλον.

Όσον αφορά τις μεταρρυθμίσεις του χρηματοπιστωτικού τομέα που ολοκληρώθηκαν στο πλαίσιο της ενισχυμένης εποπτείας, η Ελλάδα ήρε πλήρως τον **έλεγχο των κεφαλαίων** που επιβλήθηκε κατά τη διάρκεια του προγράμματος χρηματοδοτικής συνδρομής, ολοκλήρωσε σημαντική μεταρρύθμιση του **πλαισίου αφερεγγυότητας**, συμπεριλαμβανομένου μηχανισμού **εξωδικαστικής ρύθμισης** και της παροχής **χρηματοοικονομικής κατάρτισης σε δικαστές** για την εφαρμογή αυτών των μεταρρυθμίσεων, ενώ έχει μόλις ξεκινήσει η σύσταση της οντότητας πώλησης και επανεκμίσθωσης. Το Ελληνικό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας ανέπτυξε **στρατηγική εξόδου** για την πώληση των συμμετοχών που ανήκουν στις συστημικές τράπεζες και η Ελλάδα επιβεβαίωσε την **ευθυγράμμιση της εντολής της επιτροπής επιλογής** με εκείνη του Ταμείου.

Κατά την τρέχουσα περίοδο αναφοράς σημειώθηκε περαιτέρω πρόοδος όσον αφορά την εφαρμογή των συμφωνημένων δράσεων στον χρηματοπιστωτικό τομέα, αλλά εξακολουθούν να υπάρχουν προκλήσεις, ιδίως όσον αφορά την εκκαθάριση των συσσωρευμένων εκκρεμών υποθέσεων υπερχρεωμένων νοικοκυριών και των κρατικών εγγυήσεων που έχουν καταπέσει. Οι αρχές έχουν ολοκληρώσει μια δέσμευση σχετικά με το Ελληνικό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας και προκήρυξαν διαγωνισμό για το ολοκληρωμένο σύστημα διαχείρισης υποθέσεων για τα δικαστήρια:

([9]) Ο όρος «καθαρές εισροές» αναφέρεται στη διαφορά μεταξύ του όγκου των νέων μη εξυπηρετούμενων δανείων και του όγκου των μη εξυπηρετούμενων δανείων που είχαν δημιουργηθεί προηγουμένως και έχουν αποκατασταθεί ή των οποίων η εξασφάλιση ρευστοποιήθηκε σε μια δεδομένη χρονική περίοδο. Το σύνολο των μη εξυπηρετούμενων δανείων μπορεί να μειωθεί ακόμη και αν οι καθαρές εισροές είναι θετικές, εάν, για παράδειγμα, ορισμένα μη εξυπηρετούμενα δάνεια αφαιρεθούν από το σύνολο λόγω συναλλαγών τιτλοποίησης ή συμφωνιών οριστικής πώλησης.

- Οι πλατφόρμες βάσει του **νέου πλαισίου αφερεγγυότητας** αποφέρουν σταδιακά αποτελέσματα, ιδίως όσον αφορά τους εξωδικαστικούς διακανονισμούς, ενώ πραγματοποιούνται συνεχώς περαιτέρω βελτιώσεις.

- Η ανοδική τάση όσον αφορά τον προσδιορισμό νέων δικασίμων για εκκρεμείς **υποθέσεις υπερχρεωμένων νοικοκυριών** διατηρήθηκε, αλλά ο αριθμός των τελεσίδικων δικαστικών αποφάσεων είναι περιορισμένος.

- Ομοίως, η **διεξαγωγή δημοπρασιών** κερδίζει έδαφος και ένα αυξανόμενο ποσοστό των περιουσιακών στοιχείων που μεταβιβάζονται μέσω δημοπρασιών που ολοκληρώνονται με επιτυχία αποκτάται από οντότητες οι οποίες δεν είναι τράπεζες ή διαχειριστές.

- Παρότι έχουν σημειωθεί ορισμένες βελτιώσεις, το χρονοδιάγραμμα για την εκκαθάριση των **εκκρεμών κρατικών εγγυήσεων που έχουν καταπέσει** τροποποιήθηκε ώστε να αντικατοπτρίζει τις συσσωρευμένες αδυναμίες καταβολής των εγγυήσεων που καταπίπτουν και τις απρόβλεπτες νομικές προκλήσεις που εμποδίζουν την πληρωμή ορισμένων απαιτήσεων. Οι αρχές αξιολογούν πιθανές λύσεις για τον περιορισμό των καθυστερήσεων που προκύπτουν στην πληρωμή των εν λόγω απαιτήσεων και παραμένουν προσηλωμένες στο να διατηρηθεί αμετάβλητη η προθεσμία για την ολοκλήρωση όλων των πληρωμών, δηλαδή έως το δεύτερο τρίμηνο του 2024. Η έγκριση του νέου Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων και Κατάστασης Δικαστικών Λειτουργών αναμένεται να διευκολύνει την ταχύτερη εκκαθάριση των συσσωρευμένων εκκρεμών υποθέσεων, καθώς και να διασφαλίσει την ομαλή λειτουργία του νέου πλαισίου αφερεγγυότητας.

- Η διαδικασία παραχώρησης για τη **σύσταση της οντότητας πώλησης και επανεκμίσθωσης** αναμένεται να ξεκινήσει τον Μάιο και τίθεται σε εφαρμογή ένα προσωρινό καθεστώς στήριξης για ευάλωτους οφειλέτες, προκειμένου να διασφαλιστεί η ομαλή μετάβαση κατά τη διάρκεια της περιόδου που απαιτείται έως ότου η νέα οντότητα αρχίσει να λειτουργεί, η οποία δεν αναμένεται να υπερβεί τους 15 μήνες.

- Οι αρχές συμφώνησαν τη μεταρρύθμιση του **Ελληνικού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας** με τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα. Η ψήφιση του σχετικού νόμου αναμένεται άμεσα. Η διάρκεια λειτουργίας του Ταμείου παρατάθηκε έως το τέλος του 2025, ώστε να μπορέσει να εκπληρώσει τον διττό στόχο του, δηλαδή την αποτελεσματική εκποίηση των στοιχείων ενεργητικού του και τη συμβολή στη σταθερότητα του ελληνικού τραπεζικού συστήματος. Η μεταρρύθμιση εξορθολογίζει τη δομή διακυβέρνησης του Ταμείου και περιγράφει ένα σύνολο αρχών που θα διέπουν τη στρατηγική εκποίησής του. Τα ειδικά δικαιώματα του Ταμείου έχουν επίσης εξορθολογιστεί.

- Οι αρχές προκήρυξαν διαγωνισμό για το **ολοκληρωμένο σύστημα διαχείρισης δικαστικών υποθέσεων** πολιτικής και ποινικής δικαιοσύνης (ΟΣΔΔΥ-ΠΠ). Η σύμβαση αναμένεται να ανατεθεί έως το τέλος του 2022 και να εκτελεστεί εντός των επόμενων 36 μηνών.

Έως τον Οκτώβριο του 2022, οι αρχές έχουν δεσμευτεί να υλοποιήσουν τα ακόλουθα:

- **Η ηλεκτρονική κατάθεση στα διοικητικά δικαστήρια** πρόκειται να ολοκληρωθεί και οι αρχές έχουν δεσμευτεί να το επιτύχουν έως τα τέλη Ιουνίου του 2022, γεγονός που θα σημάνει την ολοκλήρωση της δέσμευσης. Έχει σημειωθεί πρόοδος στην υλοποίηση και η πλατφόρμα που καθιστά δυνατή την κατάθεση εισαγωγικών δικογράφων, υπομνημάτων και διαδικαστικών εγγράφων στο πλαίσιο εκκρεμών διαδικασιών είναι έτοιμη και θα τεθεί σε πλήρη λειτουργία τον Ιούνιο του 2022. Η επέκταση των λειτουργικών δυνατοτήτων δρομολογήθηκε σε πιλοτική φάση, δύο μήνες αργότερα απ' ό,τι είχε προβλεφθεί προηγουμένως, λόγω καθυστερήσεων από την πλευρά του αναδόχου.

- Ανάληψη ορισμένων συγκεκριμένων ενεργειών στο πλαίσιο των **συμφωνημένων δράσεων στον χρηματοπιστωτικό τομέα**, ιδίως όσον αφορά την εκκαθάριση των εκκρεμών υποθέσεων υπερχρεωμένων νοικοκυριών και των εκκρεμών κρατικών εγγυήσεων.

Οι αρχές θα υποβάλουν επίσης στο κοινοβούλιο μια ευρύτερη μεταρρύθμιση στον τομέα της δικαιοσύνης, και συγκεκριμένα έναν νέο **Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων και Κατάστασης Δικαστικών Λειτουργών**. Ο κώδικας θα επιφέρει πολυάριθμες βελτιώσεις όσον αφορά την άσκηση των δικαστικών καθηκόντων, την επαγγελματική αξιολόγηση και την προαγωγή των δικαστών, το πειθαρχικό τους πλαίσιο και μέτρα για την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας και της αποδοτικότητας των δικαστικών διαδικασιών. Ο κώδικας υποβλήθηκε στη Γενική Γραμματεία Νομικών και Κοινοβουλευτικών Θεμάτων στις 13 Μαΐου 2022 και πρόκειται να κατατεθεί στο κοινοβούλιο έως τα τέλη Μαΐου. Θα τεθεί σε ισχύ αμέσως μετά, με αξιοσημείωτη εξαίρεση τους κανόνες για την αξιολόγηση των δικαστών, οι οποίοι θα τεθούν σε ισχύ στην αρχή του νέου δικαστικού έτους. Επιπλέον, οι αρχές θα εγκρίνουν έως τα τέλη Μαΐου την τελική πράξη παράγωγης νομοθεσίας για την επιχειρησιακή λειτουργία του τμήματος στατιστικών δικαστικών στοιχείων (JustStat), το οποίο θα είναι επιφορτισμένο με τη συλλογή, τη συγκέντρωση, την επεξεργασία και τη δημοσίευση δικαστικών στοιχείων από τα δικαστήρια και τις εισαγγελίες της Ελλάδας· το τμήμα αναμένεται επίσης να διασφαλίζει και να βελτιώνει, σε μόνιμη βάση, την ποιότητα των δικαστικών στατιστικών στοιχείων.

Αγορές εργασίας και προϊόντων

Όσον αφορά τις μεταρρυθμίσεις στις αγορές εργασίας και προϊόντων που ολοκληρώθηκαν στο πλαίσιο της ενισχυμένης εποπτείας, η Ελλάδα ολοκλήρωσε την εφαρμογή του σχεδίου δράσης για την **αδήλωτη εργασία**, επικαιροποίησε τον **κατώτατο μισθό** σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται στον νόμο 4172/13 τον Φεβρουάριο του 2019 και τον Ιανουάριο του 2022, αναθεώρησε την **κατάταξη σε βαθμούς όχλησης**, απλούστευσε τις **διαδικασίες αδειοδότησης επενδύσεων** σε συμφωνημένους τομείς, συμπεριλαμβανομένων των μεταφορών, της εκπαίδευσης, του τουρισμού, της κοινωνικής πρόνοιας και της υδατοκαλλιέργειας, και ανέθεσε σύμβαση για την ανάπτυξη του σχετικού **πληροφοριακού συστήματος**. Στον τομέα της ενέργειας, η Ελλάδα εγκαινίασε το **μοντέλο-στόχο** για την αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και συμφώνησε να λάβει **αντιμονοπωλιακό μέτρο** που θα επιτρέπει στους ανταγωνιστές της Δημόσιας Επιχείρησης Ηλεκτρισμού, της ελληνικής κρατικής κατεστημένης επιχείρησης ηλεκτρικής ενέργειας, να αγοράζουν περισσότερη

ηλεκτρική ενέργεια σε πιο μακροπρόθεσμη βάση. Με τον τρόπο αυτό θα περατωθεί η μακροχρόνια αντιμονοπωλιακή διαδικασία.

Κατά την τρέχουσα περίοδο αναφοράς οι αρχές πραγματοποίησαν επικαιροποίηση του κατώτατου μισθού και ολοκλήρωσαν άλλη μια δέσμευση στον τομέα των επιθεωρήσεων για την εποπτεία των οικονομικών δραστηριοτήτων και των αγορών προϊόντων:

- Ως απάντηση στον υψηλό πληθωρισμό, οι αρχές εφάρμοσαν **αύξηση του κατώτατου μισθού** την 1η Μαΐου 2022, η οποία αντιπροσωπεύει δεύτερη αύξηση για το 2022, μετά την καθιερωθείσα, αλλά σε προχωρημένο στάδιο και συντομευμένη, διαδικασία διαβούλευσης. Ο κατώτατος μισθός αυξήθηκε κατά 7,5 % την 1η Μαΐου 2022 ([10]). Η αύξηση αυτή ακολουθεί μέτρια αύξηση της τάξης του 2 % που εφαρμόστηκε την 1η Ιανουαρίου 2022, μετά από τριετές πάγωμα του κατώτατου μισθού. Οι αρχές ακολούθησαν τα βήματα που περιγράφονται στον τροποποιημένο νόμο 4172/13 για τον καθορισμό του κατώτατου μισθού. Στο πλαίσιο της διαδικασίας διαβούλευσης, οι διάφοροι κοινωνικοί εταίροι, ερευνητικά ινστιτούτα και άλλοι συνεισφέροντες πρότειναν από μέτριες έως πιο σημαντικές αυξήσεις προκειμένου να μετριαστούν οι απώλειες αγοραστικής δύναμης λόγω του υψηλού πληθωρισμού και να προστατευθούν οι εργαζόμενοι με χαμηλό εισόδημα, δεδομένου ότι σχεδόν το 28 % των εργαζομένων στη χώρα λαμβάνουν τον κατώτατο μισθό. Οι αρχές εκτιμούν ότι η πραγματική αύξηση των μισθών το 2022 δεν θα υπερβεί την αύξηση της παραγωγικότητας —μάλιστα, αναμένουν σημαντική μείωση του κατά κεφαλή πραγματικού εισοδήματος εξαρτημένης εργασίας στο σύνολο της οικονομίας το 2022, παρά την αύξηση του κατώτατου μισθού. Οι εκτιμήσεις αυτές συνάδουν σε γενικές γραμμές με τις εαρινές προβλέψεις της Επιτροπής του 2022, οι οποίες, ωστόσο, αναμένουν μεγαλύτερο αντίκτυπο του κατώτατου μισθού στη συγκεντρωτική αύξηση των μισθών συνολικά, ενώ το κατά κεφαλή πραγματικό εισόδημα εξαρτημένης εργασίας προβλέπεται επίσης να μειωθεί. Η ανταγωνιστικότητα, όπως μετράται με βάση το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος ([11]), είχε βελτιωθεί πριν από την πανδημία σε μεγάλο βαθμό λόγω της μείωσης των μισθών και υποστηριζόταν όλο και περισσότερο από την αύξηση της παραγωγικότητας. Το 2021 η παραγωγικότητα της εργασίας ([12]) αυξήθηκε κατά 7,8 % και ο ρυθμός ανάπτυξής της αναμένεται να ανέλθει σε 2,0 % κατά μέσο όρο το 2022 και το 2023. Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, σε συνδυασμό με τον αναμενόμενο αντίκτυπο της αύξησης του κατώτατου μισθού στη συνολική αύξηση των μισθών, το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στην Ελλάδα αναμένεται να επιδεινωθεί ελαφρά κατά την ίδια περίοδο, αλλά λιγότερο απ' ό,τι στην ΕΕ συνολικά. Ωστόσο, η εξαγωγική βάση της Ελλάδας εξακολουθεί να επικεντρώνεται σε προϊόντα με χαμηλό επίπεδο τεχνολογικής εξειδίκευσης και ο δείκτης εξαγωγών προς το ΑΕΠ είναι χαμηλός, παρά τις πρόσφατες βελτιώσεις ([13]).

([10]) Σε επίπεδα, ο κατώτατος μισθός αυξήθηκε από 663 EUR την 1η Ιανουαρίου 2022 σε 713 EUR την 1η Μαΐου 2022, υπολογιζόμενος σε 14μηνη βάση, ή 831,8 EUR υπολογιζόμενος σε δωδεκάμηνη βάση.

([11]) Το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος (ΚΕΑΜΠ) ορίζεται ως ο λόγος της ονομαστικής αμοιβής ανά εργαζόμενο προς το πραγματικό ΑΕΠ ανά απασχολούμενο άτομο.

([12]) Η παραγωγικότητα ορίζεται ως το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν ανά απασχολούμενο.

([13]) Για λεπτομερή ανάλυση των εξαγωγικών επιδόσεων της Ελλάδας, βλ. επίσης την εμπεριστατωμένη επισκόπηση της Επιτροπής για την Ελλάδα του 2022.

- Οι αρχές ολοκλήρωσαν τη μεταρρύθμιση του **πλαισίου επιθεωρήσεων**, με τη θέσπιση της τελευταίας εναπομένουσας παράγωγης νομοθεσίας στον τομέα της προστασίας του περιβάλλοντος. Η νομοθεσία επιτρέπει την ενεργοποίηση του μοντέλου διαχείρισης της επιβολής του νόμου, ενός συστήματος που βοηθά τους επιθεωρητές να λαμβάνουν αποφάσεις επιβολής σύμφωνα με προκαθορισμένα κριτήρια και διευκολύνει την εναρμονισμένη προσέγγιση κατά την εφαρμογή του συστήματος επιβολής.

Έως τον Οκτώβριο του 2022, οι αρχές έχουν δεσμευτεί να υλοποιήσουν τα ακόλουθα:

- Ολοκλήρωση της **κωδικοποίησης της εργατικής νομοθεσίας**. Ενώ η διαδικασία κωδικοποίησης έχει ξεκινήσει, η προθεσμία για την έγκριση των ενοποιημένων κειμένων, με την οποία θα ολοκληρωθεί η δέσμευση, μετατέθηκε για τον Οκτώβριο του 2022 λόγω πρόσφατης σημαντικής μεταρρύθμισης της δημόσιας υπηρεσίας απασχόλησης, η οποία έπρεπε να συμπεριληφθεί στη διαδικασία κωδικοποίησης. Το σχέδιο κωδικοποιημένης νομοθεσίας θα υποβληθεί έως τον Ιούνιο.

- Όσον αφορά τη **μεταρρύθμιση του κτηματολογίου**, η κτηματογράφηση συνεχίστηκε σύμφωνα με το σχέδιο κατά το τελευταίο τρίμηνο και το 65 % των συνολικών δικαιωμάτων ιδιοκτησίας θα τεθεί σε λειτουργία ή θα παρουσιαστεί δημοσίως έως τα τέλη Σεπτεμβρίου 2022. Η επικύρωση των δασικών χαρτών καθυστέρησε περαιτέρω, γεγονός που θα μπορούσε να παρατείνει περαιτέρω το χρονοδιάγραμμα για την ολοκλήρωση του κτηματολογίου. Η καθυστέρηση οφείλεται σε πρόσφατη νομοθετική τροποποίηση με την οποία αφαιρέθηκε ο χαρακτηρισμός «δάσος», δηλαδή το τεκμήριο κυριότητας του Δημοσίου, από το 5 % περίπου της έκτασης της χώρας. Παρότι η εν λόγω τροποποίηση επιλύει ορισμένα μακροχρόνια ζητήματα, θα απαιτηθεί αναθεώρηση των υφιστάμενων συμβάσεων κτηματογράφησης, με κίνδυνο η μεταρρύθμιση του κτηματολογίου να αντιμετωπίσει νέες νομικές προκλήσεις. Το χρονοδιάγραμμα για την επικύρωση του 95 % των δασικών χαρτών έχει μετατεθεί κατά δύο μήνες για τον Σεπτέμβριο του 2022 ώστε να αποτυπωθεί η νέα κατάσταση. Προκειμένου να αποφευχθούν περαιτέρω καθυστερήσεις στην ολοκλήρωση της επικύρωσης των δασικών χαρτών και στην ολοκλήρωση της κτηματογράφησης, οι αρχές συμφώνησαν να θεσπίσουν νομική διάταξη που θα επιτρέπει την κατάργηση της κυριότητας του Δημοσίου στο προαναφερθέν 5 % της έκτασης της Ελλάδας. Ο ρυθμός ίδρυσης των νέων γραφείων του Ελληνικού Κτηματολογίου επιβραδύνθηκε λόγω έλλειψης διοικητικών στελεχών, αλλά η πρόσληψή τους βρίσκεται σε εξέλιξη. Οι αρχές καλούνται να τηρήσουν το αναθεωρημένο χρονοδιάγραμμα και να ολοκληρώσουν την πλήρη μεταρρύθμιση έως τον Δεκέμβριο του 2022.

Όσον αφορά τις ευρύτερες μεταρρυθμίσεις που υλοποιήθηκαν κατά την παρούσα περίοδο αναφοράς, οι αρχές ενέκριναν την τελική πράξη της παράγωγης νομοθεσίας που είναι καίριας σημασίας για την εφαρμογή του **νόμου για τις δημόσιες συμβάσεις**. Η νομοθεσία αφορά τη σύσταση νέας νομικής οντότητας, η οποία θα αναπτύξει και θα συντηρεί ένα νέο ολοκληρωμένο σύστημα τεχνικών προδιαγραφών και κοστολόγησης των τεχνικών έργων. Επιπλέον, οι αρχές κατάρτισαν και ενέκριναν στο Υπουργικό Συμβούλιο **νομοσχέδιο για την τριτοβάθμια εκπαίδευση**, το οποίο εκσυγχρονίζει και ενισχύει την οργανωτική και εκπαιδευτική αυτονομία, την ευελιξία και την αποδοτικότητα των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας

εκπαίδευσης, και αποκεντρώνει και εξορθολογίζει τη διακυβέρνησή τους. Το νομοσχέδιο αναμένεται να κατατεθεί στο κοινοβούλιο τον Ιούνιο του 2022.

Ελληνική Εταιρεία Συμμετοχών και Περιουσίας και ιδιωτικοποιήσεις

Στο πλαίσιο της ενισχυμένης εποπτείας, η Ελληνική Εταιρεία Συμμετοχών και Περιουσίας ενέκρινε τα δύο πρώτα της **στρατηγικά σχέδια το 2018 και το 2022**, εφάρμοσε σειρά **μεταρρυθμίσεων σε επίπεδο διακυβέρνησης** για τις κρατικές επιχειρήσεις στο χαρτοφυλάκιό της και ολοκλήρωσε εκτενείς κύκλους **αξιολογήσεων των διοικητικών συμβουλίων και διορισμών στις εν λόγω επιχειρήσεις**, δρομολόγησε **παρεμβάσεις αναδιάρθρωσης** σε βασικές κρατικές επιχειρήσεις (αν και η διαχείριση ακίνητης περιουσίας παραμένει κρίσιμο σημείο που χρήζει προσοχής) και άρχισε να παρέχει **ροές εσόδων από μερίσματα**. Το Ταμείο Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου ολοκλήρωσε διάφορες πράξεις ιδιωτικοποίησης, μεταξύ άλλων την πράξη του **Ελληνικού**, την παράταση της **σύμβασης παραχώρησης του Διεθνούς Αερολιμένα Αθηνών**, την πώληση του 66 % του διαχειριστή του συστήματος μεταφοράς φυσικού αερίου **ΔΕΣΦΑ** και την **παραχώρηση της μαρίνας Αλίμου**, με στόχο έσοδα από ιδιωτικοποιήσεις ύψους 2,4 δισ. EUR.

Κατά την τρέχουσα περίοδο αναφοράς, η **Ελληνική Εταιρεία Συμμετοχών και Περιουσίας** ξεκίνησε την υλοποίηση του στρατηγικού της σχεδίου που εγκρίθηκε τον Ιανουάριο του 2022, συμπεριλαμβανομένων ανανεώσεων των διοικητικών συμβουλίων εταιρειών του χαρτοφυλακίου της, αλλά ορισμένες από τις δράσεις περιορίστηκαν λόγω αβεβαιότητας όσον αφορά την πορεία των εσόδων της Εταιρείας από μερίσματα. Η υλοποίηση του μηχανισμού συντονισμού έχει προχωρήσει με την έκδοση της παράγωγης νομοθεσίας που είναι απαραίτητη για την εφαρμογή της σύμβασης επιδόσεων με τον Οργανισμό Αστικών Συγκοινωνιών Αθηνών (ΟΑΣΑ) και περαιτέρω ενέργειες για την επικαιροποίηση των δηλώσεων δεσμεύσεων, με τον καθορισμό βασικών δεικτών επιδόσεων για τις κρατικές επιχειρήσεις στο χαρτοφυλάκιο της Εταιρείας. Στον τομέα των ιδιωτικοποιήσεων, έχει προχωρήσει η **υλοποίηση του σχεδίου ανάπτυξης περιουσιακών στοιχείων** και έχει εγκριθεί το επικαιροποιημένο σχέδιο, όπου καθορίζονται τα επόμενα βήματα για τις συναλλαγές που περιλαμβάνονται σε αυτό.

Έως τον Οκτώβριο του 2022, οι αρχές έχουν δεσμευτεί να υλοποιήσουν τα ακόλουθα σε σχέση με τη διαχείριση των περιουσιακών στοιχείων του Δημοσίου και την Εταιρεία:

- Θέσπιση νομοθεσίας για τον **εκσυγχρονισμό του θεσμικού πλαισίου για τις κρατικές επιχειρήσεις**, συμπεριλαμβανομένης της ανεξάρτητης εμπορικής λειτουργίας των εταιρειών του χαρτοφυλακίου της Εταιρείας. Μετά την υποβολή του νομοσχεδίου στο κοινοβούλιο, η μεταρρύθμιση αναμένεται να εγκριθεί έως τον Ιούνιο. Αυτό αναμένεται να αποτελέσει σημαντική μεταρρύθμιση για την ενίσχυση της διακυβέρνησης των κρατικών επιχειρήσεων.

- Περιγραφή μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής προκειμένου η **Εταιρεία Ακινήτων Δημοσίου** να επιτύχει φιλόδοξη απόδοση για ολόκληρο το χαρτοφυλάκιο ακινήτων. Η Ελληνική Εταιρεία Συμμετοχών και Περιουσίας αναμένει ότι η εν λόγω στρατηγική θα είναι έτοιμη έως τα τέλη Μαΐου του 2022.

- Δρομολόγηση της λεπτομερούς μελέτης σκοπιμότητας για το **Ολυμπιακό Αθλητικό Κέντρο Αθηνών (ΟΑΚΑ)**, στο πλαίσιο της μελλοντικής μεταβίβασής του στην

Ελληνική Εταιρεία Συμμετοχών και Περιουσίας. Οι αρχές αναμένουν ότι αυτό θα γίνει έως τον Ιούνιο του 2022.

- Ολοκλήρωση της **μεταβίβασης των επιλέξιμων ακινήτων** που περιλαμβάνονται στη δέσμη μέτρων του 2018 της Εταιρείας Ακινήτων Δημοσίου.

Όσον αφορά συγκεκριμένα τις πράξεις ιδιωτικοποίησης στο πλαίσιο του σχεδίου ανάπτυξης περιουσιακών στοιχείων, οι αρχές θα επιδιώξουν ενεργά να σημειώσουν πρόοδο στους ακόλουθους τομείς:

- Το Ταμείο Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου (ΤΑΙΠΕΔ) πλησιάζει στην ολοκλήρωση της ιδιωτικοποίησης της υποδομής της **Δημόσιας Επιχείρησης Αερίου (ΔΕΠΑ)**, η οποία αναμένεται να ιδιωτικοποιηθεί επιτυχώς έναντι σημαντικής οικονομικής προσφοράς ύψους 733 εκατ. EUR (για το 65 % του μεριδίου του Ταμείου, το αντίστοιχο ποσό είναι 476 εκατ. EUR). Η πράξη ιδιωτικοποίησης έχει μεγάλη σημασία, καθώς ο αγοραστής, μια ιταλική εταιρεία, αναμένεται να συμβάλει στη βελτίωση και την επέκταση του δικτύου διανομής φυσικού αερίου της χώρας.

- Παρότι έχει σημειωθεί κάποια πρόοδος, συσσωρεύονται καθυστερήσεις στις εργασίες για την ολοκλήρωση των κατασκευαστικών εργασιών και την αδειοδότηση των σηράγγων της **Εγνατίας Οδού** και υπάρχει κίνδυνος ο αυτοκινητόδρομος να μην είναι έτοιμος για παράδοση στον επιλεγέντα παραχωρησιούχο έως το τέλος του 2022, όπως είχε αρχικά προγραμματιστεί. Αυτό θα μπορούσε να έχει ως αποτέλεσμα την καταβολή αποζημιώσεων από το κράτος στον παραχωρησιούχο, με τον παραχωρησιούχο να αναλαμβάνει τις εργασίες για την κατασκευή και την αδειοδότηση, καθώς και τις σχετικές δαπάνες. Στο πλαίσιο της παραχώρησης πρέπει να καταβληθεί προκαταβολή ύψους σχεδόν 1,5 δισ. EUR, επιπλέον των τακτικών ετήσιων πληρωμών από τον παραχωρησιούχο.

- Η υπό εξέλιξη διαδικασία διαγωνισμού για την παραχώρηση της **υπόγειας αποθήκης φυσικού αερίου στη Νότια Καβάλα**, η οποία είναι ιδιαίτερα σημαντική για τη βελτίωση της ασφάλειας του ενεργειακού εφοδιασμού, μπορεί να προχωρήσει μόνο αφού η Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας εκδώσει απόφαση σχετικά με το τιμολογιακό πλαίσιό της. Έχουν σημειωθεί καθυστερήσεις στην έκδοση της εν λόγω απόφασης, η οποία αναμένεται πλέον να εκδοθεί έως τα τέλη Μαΐου του 2022.

- Άλλες υπό εξέλιξη πράξεις, ιδίως εκείνες που αφορούν τους **περιφερειακούς λιμένες** και τις «**Γούρνες Ηρακλείου**» (ανάπτυξη τμήματος της πρώην αμερικανικής στρατιωτικής βάσης στην Κρήτη) προχωρούν ικανοποιητικά. Οι αρχές θα συνεχίσουν την υλοποίηση του σχεδίου ανάπτυξης περιουσιακών στοιχείων.

<u>Δημόσια διοίκηση</u>

Στο πλαίσιο της ενισχυμένης εποπτείας, οι αρχές ολοκλήρωσαν τον διορισμό των **μόνιμων γραμματέων** και όλων των **γενικών διευθυντών** στο πλαίσιο των προσπαθειών αποπολιτικοποίησης της δημόσιας διοίκησης, τους προβλεπόμενους κύκλους αξιολόγησης της **κινητικότητας και των επιδόσεων**, καθώς και βασικά στοιχεία του **ολοκληρωμένου συστήματος διαχείρισης ανθρώπινων πόρων**, δηλαδή ψηφιακά οργανογράμματα και περιγραφές καθηκόντων, για τη δημόσια διοίκηση. Με σκοπό την ενίσχυση της ασφάλειας

δικαίου και της πρόσβασης στη νομοθεσία μέσω της κωδικοποίησης της νομοθεσίας, οι αρχές ανέθεσαν σύμβαση στο πλαίσιο της οποίας αναμένεται να δημιουργηθεί **εθνική πύλη κωδικοποίησης** έως το 2024. Ολοκληρώθηκε επίσης η υλοποίηση του **εθνικού σχεδίου για την καταπολέμηση της διαφθοράς** για την περίοδο 2018-2021.

Κατά την τρέχουσα περίοδο αναφοράς, οι αρχές υλοποίησαν μια ακόμη δέσμευση στον τομέα της καταπολέμησης της διαφθοράς:

- Οι αρχές θέσπισαν σημαντικά μέτρα για την εφαρμογή των υπόλοιπων τριών συστάσεων που προέκυψαν από τον τέταρτο γύρο αξιολόγησης της **ομάδας χωρών κατά της διαφθοράς** (GRECO). Πολλά από τα μέτρα θα θεσπιστούν μέσω του Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων και Κατάστασης Δικαστικών Λειτουργών, ο οποίος υποβλήθηκε στη Γενική Γραμματεία Νομικών και Κοινοβουλευτικών Θεμάτων στις 13 Μαΐου και πρόκειται να κατατεθεί στο κοινοβούλιο έως τα τέλη Μαΐου 2022. Η GRECO θα επανεξετάσει επίσημα τις συστάσεις στην έκθεσή της για το 2023.

Όσον αφορά τις ευρύτερες μεταρρυθμίσεις που υλοποιήθηκαν κατά την παρούσα περίοδο αναφοράς, οι αρχές σημείωσαν πρόοδο στην ενίσχυση του ελέγχου των προσλήψεων και των μισθών των δημοσίων υπαλλήλων. Πρώτον, εκπονήθηκε εκτίμηση αναγκών για μόνιμους και έκτακτους εκπαιδευτικούς, η οποία αναμένεται να ολοκληρωθεί έως τα τέλη Μαΐου του 2022, κατόπιν της επανεξέτασης από το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων. Αυτό αναμένεται να βελτιώσει την προβλεψιμότητα αυτών των θέσεων, κάτι που στο παρελθόν είχε οδηγήσει σε μεγάλη αύξηση των θέσεων έκτακτων υπαλλήλων, οι οποίες συχνά μετατράπηκαν σε μόνιμες θέσεις. Δεύτερον, οι αρχές ετοίμασαν νομικές τροποποιήσεις για την αντιμετώπιση διαφόρων παρατηρούμενων αποκλίσεων από το ενιαίο μισθολόγιο, οι οποίες αναμένεται να εγκριθούν έως τα τέλη Μαΐου του 2022. Σε αυτές περιλαμβάνονται διατάξεις που διασφαλίζουν τη συνεπή εφαρμογή των αποδοχών για τις διευθυντικές θέσεις και τα έξοδα ταξιδίου. Μια νέα μεθοδολογία για τη χορήγηση επιδομάτων επικίνδυνης και ανθυγιεινής εργασίας έχει ολοκληρωθεί και έχει προγραμματιστεί να τεθεί σε εφαρμογή έως τον Αύγουστο του 2022. Τέλος, η διαδικασία διορισμού για τη θέση του μόνιμου γραμματέα στο Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων έχει ξεκινήσει και αναμένεται να ολοκληρωθεί έως τον Ιούλιο του 2022.

ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

Παρά την παρατεταμένη αβεβαιότητα που οφείλεται στα διαδοχικά κύματα της πανδημίας, η ελληνική οικονομία ανέκαμψε γρήγορα το 2021, αντισταθμίζοντας σχεδόν εξ ολοκλήρου την απότομη οικονομική ύφεση από το 2020. Το πραγματικό ΑΕΠ της Ελλάδας αυξήθηκε κατά 8,3 % το 2021, αντικατοπτρίζοντας την καλύτερη από το αναμενόμενο τουριστική περίοδο, ενώ η ιδιωτική κατανάλωση κατέγραψε σχεδόν πλήρη ανάκαμψη στα προ της πανδημίας επίπεδα, χάρη στην αποτελεσματική έκτακτη στήριξη του εισοδήματος που εφάρμοσε η κυβέρνηση και στη χρήση συσσωρευμένων αποταμιεύσεων. Η ανάπτυξη βασίστηκε επίσης στην αξιοσημείωτη τόνωση των ιδιωτικών επενδύσεων, η οποία υποστηρίχθηκε από τα μέτρα κρατικής στήριξης προς τις επιχειρήσεις, και στη σταδιακή υλοποίηση δράσεων στο πλαίσιο του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Ελλάδας, καθώς και του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου και του Ταμείου Συνοχής. Οι εξαγωγές αγαθών συνέχισαν να αυξάνονται, καθώς η χώρα επωφελείται από την ανάκαμψη που σημειώνεται στην ΕΕ και σε άλλους εμπορικούς εταίρους. Ταυτόχρονα, η αύξηση των τιμών

της ενέργειας εξακολουθεί να επηρεάζει τα πραγματικά εισοδήματα και το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών. Λόγω ιδίως των διεθνών αυξήσεων στις τιμές της ενέργειας, ο ονομαστικός πληθωρισμός αυξήθηκε σημαντικά σε 9,4 % τον Απρίλιο του 2022, μετά από μέσο ποσοστό 0,6 % το 2021.

Οι οικονομικές εξελίξεις κατά τους πρώτους μήνες του 2022, πριν από τη στρατιωτική επίθεση της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας, έδειξαν ότι η ανάκαμψη στην Ελλάδα αποκτούσε δυναμική. Οι δείκτες υψηλής συχνότητας για τους δύο πρώτους μήνες του 2022 κατέδειξαν αύξηση των ιδιωτικών δαπανών, ενώ το οικονομικό κλίμα παρέμεινε ισχυρό έως τα τέλη Φεβρουαρίου, όπως αντικατοπτρίζεται στην εμπιστοσύνη τόσο των καταναλωτών όσο και των επιχειρήσεων. Οι πρώτες ενδείξεις για τον τουρισμό έδειξαν ότι η Ελλάδα θα είχε δυναμική τουριστική περίοδο, ενώ η κυβέρνηση εφαρμόζει μέτρα στήριξης για να αμβλύνει εν μέρει τις αρνητικές επιπτώσεις των υψηλών τιμών ενέργειας στο διαθέσιμο εισόδημα.

Η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία επιβάλλει επανεκτίμηση των οικονομικών προοπτικών για όλα τα κράτη μέλη, συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας. Ο πόλεμος αναμένεται να επηρεάσει την ελληνική οικονομία μέσω τριών κύριων διαύλων. Κατά πρώτο και κύριο λόγο, ο πόλεμος αύξησε περαιτέρω τις παγκόσμιες τιμές της ενέργειας, οι οποίες αναμένεται να επιδεινώσουν τις εγχώριες πληθωριστικές πιέσεις και να διαβρώσουν το πραγματικό διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών. Ωστόσο, τα κυβερνητικά μέτρα στήριξης, η αύξηση του κατώτατου μισθού από τον Μάιο του 2022 και η ακόμη μεγάλη συσσώρευση αποταμιεύσεων αναμένεται να μετριάσουν εν μέρει τις αρνητικές επιπτώσεις στην ιδιωτική κατανάλωση. Δεύτερον, παρότι η άμεση έκθεση του χρηματοπιστωτικού τομέα στη Ρωσία είναι πολύ περιορισμένη, η αυξημένη αβεβαιότητα και η απροθυμία ανάληψης κινδύνων, σε συνδυασμό με την αύξηση των σημείων συμφόρησης στον εφοδιασμό, ενδέχεται να καθυστερήσουν την έναρξη ορισμένων νέων επενδυτικών έργων. Τέλος, η αύξηση των εξαγωγών είναι πιθανό να μειωθεί λόγω της επιβράδυνσης που προβλέπεται για την ΕΕ και την παγκόσμια οικονομία στο σύνολό της. Ωστόσο, ο τουρισμός αναμένεται να παραμείνει ανθεκτικός, καθώς οι τουρίστες από τη Ρωσία, την Ουκρανία και τη Λευκορωσία αντιπροσωπεύουν μικρό μόνο ποσοστό του συνολικού αριθμού τουριστών. Στο πλαίσιο αυτό, σύμφωνα με τις εαρινές προβλέψεις της Επιτροπής του 2022, το πραγματικό ΑΕΠ θα αυξηθεί κατά 3,5 % το 2022 και κατά 3,1 % το 2023.

Ο πληθωρισμός αναμένεται να κορυφωθεί το δεύτερο τρίμηνο του 2022 και να παραμείνει στη συνέχεια υψηλός, πριν μειωθεί το 2023. Οι κύριοι παράγοντες αύξησης του πληθωρισμού είναι οι αυξανόμενες διεθνείς τιμές του πετρελαίου και του φυσικού αερίου, ενώ οι τιμές των τροφίμων επηρεάζονται από την απότομη αύξηση του κόστους των βασικών εισροών, όπως τα λιπάσματα και οι μεταφορές. Ο ονομαστικός πληθωρισμός προβλέπεται να ανέλθει στο 6,3 % το 2022 και στο 1,9 % το 2023.

Η κατάσταση στην αγορά εργασίας της Ελλάδας έχει βελτιωθεί περαιτέρω, αλλά η ανεργία παραμένει από τις υψηλότερες στην ΕΕ. Τα στοχευμένα μέτρα στήριξης της απασχόλησης σε ευαίσθητους τομείς επέτρεψαν στους εργοδότες να διατηρήσουν τους εργαζόμενους μετά την έξαρση της κρίσης λόγω κορονοϊού και διευκολύνουν την ανάκαμψη της οικονομίας. Η δημιουργία θέσεων εργασίας παρουσίασε ισχυρή αύξηση κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2021, η οποία αναμένεται να συνεχιστεί και το 2022, παρά τη συνολική επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας λόγω των πληθωριστικών πιέσεων κατά το εν λόγω έτος. Σύμφωνα με τις εαρινές προβλέψεις της Επιτροπής του 2022, το ποσοστό

ανεργίας προβλέπεται να ανέλθει σε 13,7 % και 13,1 % το 2022 και το 2023, αντίστοιχα. Η μακροχρόνια ανεργία —με πτωτική τάση από το 2015— μειώθηκε περαιτέρω από 10,5 % το 2020 σε 9,2 % το 2021. Η αύξηση του κατώτατου μισθού από τον Μάιο του 2022 αναμένεται να στηρίξει την αύξηση των ονομαστικών μισθών κατά το δεύτερο εξάμηνο του έτους, δεδομένου ότι σχεδόν το 28 % των εργαζομένων στη χώρα λαμβάνουν τον κατώτατο μισθό ([14]). Οι φορολογικές περικοπές που ανακοινώθηκαν για το 2023 αναμένεται να έχουν θετική επίδραση στο διαθέσιμο εισόδημα, τις επενδύσεις και την απασχόληση (βλ. ενότητα για τις δημοσιονομικές εξελίξεις κατωτέρω).

Η στρατιωτική επίθεση της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας έχει μεγεθύνει τους κινδύνους δυσμενέστερων εξελίξεων που περιβάλλουν τις οικονομικές προοπτικές. Οι προβλέψεις βασίζονται σε τεχνικές παραδοχές σχετικά με τη διάρκεια και τη σοβαρότητα των παγκόσμιων αυξήσεων των τιμών της ενέργειας και τις διαταραχές στις παγκόσμιες αλυσίδες αξίας. Οι εκτιμήσεις για τις προοπτικές δαπανών των εγχώριων νοικοκυριών και τη δυναμική των επενδύσεων είναι ιδιαίτερα ευαίσθητες σε αυτές τις παραδοχές. Η διακοπή του εφοδιασμού της Ελλάδας με ενεργειακούς πόρους αποτελεί έναν ακόμη κίνδυνο δυσμενέστερων εξελίξεων. Η αβεβαιότητα αφορά επίσης την τουριστική περίοδο, καθώς τα πραγματικά διαθέσιμα εισοδήματα των νοικοκυριών στις χώρες από τις οποίες προέρχονται οι τουρίστες μπορεί να μειωθούν λόγω του πληθωρισμού, αν και οι πρόωρες κρατήσεις παραμένουν υψηλές. Από την άλλη πλευρά, οι ισχυρές επιδόσεις των εξαγωγών αγαθών κατά την προηγούμενη περίοδο των αυξημένων διαταραχών από την πλευρά της προσφοράς δείχνουν ότι οι εξαγωγές της Ελλάδας έχουν καταστεί ανθεκτικές, κάτι που θα μπορούσε να οδηγήσει σε ισχυρότερες προοπτικές για τις εξωτερικές επιδόσεις της χώρας.

Πίνακας 1: **Συνοπτική παρουσίαση των κύριων μακροοικονομικών μεταβλητών (%)**

	2021	2022	2023
Πραγματική αύξηση ΑΕΠ	8,3	3,5	3,1
Αύξηση απασχόλησης	0,5	1,2	1,2
Ποσοστό ανεργίας	14,7	13,7	13,1
Εναρμονισμένος δείκτης αύξησης τιμών καταναλωτή	0,6	6,3	1,9

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή

ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

Το πρωτογενές έλλειμμα της Ελλάδας που παρακολουθείται στο πλαίσιο της ενισχυμένης εποπτείας ανήλθε σε 5,5 % του ΑΕΠ το 2021. Το ποσοστό αυτό είναι κατά 2,1 εκατοστιαίες μονάδες χαμηλότερο από το προβλεπόμενο στις φθινοπωρινές προβλέψεις της Επιτροπής του 2021. Η βελτίωση οφείλεται κυρίως στην ταχύτερη αύξηση του ονομαστικού ΑΕΠ, καθώς και στην ευνοϊκότερη εξέλιξη των φορολογικών βάσεων, ιδίως του εισοδήματος εταιρειών και του εισοδήματος φυσικών προσώπων. Αυτό εξηγεί περίπου 1,8 εκατοστιαίες μονάδες της βελτίωσης. Όσον αφορά επίσης την ανάκαμψη, οι δαπάνες για κοινωνικές παροχές ήταν χαμηλότερες από τις αναμενόμενες.

([14]) Τράπεζα της Ελλάδος, Αξιολόγηση της ισχύουσας νομοθετημένης αύξησης του κατώτατου μισθού, Απρίλιος 2021.

Τα περισσότερα δημοσιονομικά μέτρα που θεσπίστηκαν για τον μετριασμό του κοινωνικού και οικονομικού κόστους της πανδημίας θα καταργηθούν σταδιακά το 2022. Τα περισσότερα από τα μέτρα έχουν ήδη αρθεί τον Μάιο του 2022 και τα υπόλοιπα μέτρα θα καταργηθούν σταδιακά έως το τέλος του έτους, π.χ. ένα εκτεταμένο πρόγραμμα επιδότησης προσλήψεων για τη δημιουργία 50 000 νέων θέσεων εργασίας με επιδότηση των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης για έξι μήνες για κάθε νέα σύμβαση απασχόλησης και αύξηση των δαπανών υγειονομικής περίθαλψης που συνδέονται εν μέρει με την εκστρατεία εμβολιασμού. Ο δημοσιονομικός αντίκτυπος των μέτρων που σχετίζονται με την πανδημία αναμένεται να ανέλθει στο 1,8 % του ΑΕΠ το 2022, από 7,2 % του ΑΕΠ το 2021.

Υπό το πρίσμα των αυξανόμενων τιμών ενέργειας, η κυβέρνηση έλαβε σημαντικά προσωρινά μέτρα για να μετριάσει τις αρνητικές επιπτώσεις τους στα νοικοκυριά και στις επιχειρήσεις. Ο συνολικός όγκος των μέτρων αυτών εκτιμάται σε 2,3 % του ΑΕΠ το 2022, αλλά ο άμεσος δημοσιονομικός αντίκτυπός τους περιορίζεται στο 1,1 % του ΑΕΠ, καθώς μέρος των δαπανών αυτών καλύπτεται από τα απροσδόκητα έσοδα από τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας λόγω της αύξησης των τιμών της ηλεκτρικής ενέργειας (1,2 % του ΑΕΠ). Τα μέτρα αυτά περιλαμβάνουν:

i) Μέτρα για την ελάφρυνση του αυξημένου κόστους της *κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου που χρησιμοποιείται για θέρμανση*:

   Συνίστανται σε επιδοτήσεις σε νοικοκυριά και επιχειρήσεις που συνδέονται με την υπέρβαση των τρεχουσών τιμών ηλεκτρικής ενέργειας πάνω από ένα συγκεκριμένο όριο. Για τα νοικοκυριά, η επιδότηση καλύπτει κατά μέσο όρο το 80 % της αύξησης της τιμής πάνω από το κατώτατο όριο (δηλαδή το 90 % της αύξησης για τα πρώτα 150 KWh που καταναλώνονται μηνιαίως και το 70 % της αύξησης για τα επόμενα 150 KWh), ενώ η κάλυψη είναι 95 % για τα ευάλωτα νοικοκυριά. Δεν παρέχεται επιδότηση για το τμήμα της κατανάλωσης πάνω από τα 300 KWh. Οι επιχειρήσεις επωφελούνται από επιδότηση, η οποία καλύπτει το 40 % και το 30 % της αύξησης των τιμών κατά το πρώτο και το δεύτερο εξάμηνο του 2022, αντίστοιχα. Στις πολύ μικρές επιχειρήσεις χορηγήθηκε πρόσθετη επιδότηση για τους πρώτους τέσσερις μήνες του 2022, η οποία καλύπτει συνολικά το 80 % της αύξησης της τιμής για την κατανάλωση της εν λόγω περιόδου. Οι αρχές χορήγησαν επίσης πρόσθετο επίδομα θέρμανσης ώστε να αμβλυνθούν οι επιπτώσεις της απότομης αύξησης των τιμών του φυσικού αερίου για την περίοδο Ιανουαρίου-Απριλίου 2022. Το συνολικό μέγεθος των επιδοτήσεων αυτών αναμένεται να ανέλθει στο 1,9 % του ΑΕΠ έως το τέλος του έτους με αναμενόμενο δημοσιονομικό κόστος 0,7 % του ΑΕΠ. Το επίπεδο των προαναφερόμενων επιδοτήσεων καθορίζεται από μαθηματικό τύπο που εξασφαλίζει ότι το μέτρο είναι προσωρινό και θα λήξει όταν οι τιμές της ενέργειας θα μειωθούν κάτω από ένα συγκεκριμένο όριο. Οι αρχές σχεδιάζουν να χρησιμοποιήσουν τα αυξημένα έσοδα από το σύστημα εμπορίας εκπομπών για την κάλυψη του αναμενόμενου δημοσιονομικού κόστους του μέτρου.

ii) Μέτρα για την αντιμετώπιση των *επιπτώσεων του υψηλού πληθωρισμού στα ευάλωτα νοικοκυριά:*

   Χορηγήθηκε επίδομα 200 EUR σε ευάλωτα νοικοκυριά, μεταξύ των οποίων συνταξιούχοι χαμηλού εισοδήματος, δικαιούχοι παροχών αναπηρίας και μη ασφαλισμένοι ηλικιωμένοι.

Τον Απρίλιο του 2022 καταβλήθηκε πρόσθετη δόση του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος και του επιδόματος τέκνου, προκειμένου να μετριαστεί ο αντίκτυπος της αύξησης του πληθωρισμού. Επιπλέον, χορηγήθηκε επιδότηση σε εκτροφείς ζώων για την αντιστάθμιση του αυξημένου κόστους των ζωοτροφών. Το δημοσιονομικό κόστος αυτών των εφάπαξ πληρωμών εκτιμάται σε 0,2 % του ΑΕΠ το 2022.

iii) Μέτρα για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων των *υψηλών τιμών των καυσίμων:*

Οι αρχές αποφάσισαν να επιδοτήσουν, για τρεις μήνες, το κόστος των καυσίμων για άτομα με δηλωμένο ετήσιο οικογενειακό εισόδημα έως 30 000 EUR με τη μορφή προπληρωμένης κάρτας αξίας 40 EUR. Επιπλέον, η τιμή του ντίζελ επιδοτείται με 0,12 EUR ανά λίτρο, ενώ οι οδηγοί ταξί έλαβαν εφάπαξ επίδομα 200 EUR για την αύξηση του κόστους των καυσίμων. Το δημοσιονομικό κόστος των μέτρων αυτών αναμένεται να ανέλθει στο 0,1 % του ΑΕΠ το 2022.

iv) Στοχευμένες *φορολογικές περικοπές*:

Οι αρχές αποφάσισαν να παρατείνουν έως τον Δεκέμβριο του 2022 τον μειωμένο συντελεστή φόρου προστιθέμενης αξίας για τις μεταφορές, ο οποίος διαφορετικά θα έληγε τον Ιούνιο του 2022, να μειώσουν τον συντελεστή φόρου προστιθέμενης αξίας για τα γεωργικά λιπάσματα από 13 % σε 6 % από τον Απρίλιο του 2022 και μετά, και να επιστρέψουν τον ειδικό φόρο κατανάλωσης ντίζελ για τους αγρότες, ο οποίος εισπράχθηκε για το 2022. Η απώλεια εσόδων εκτιμάται σε 0,1 % του ΑΕΠ.

Δεδομένου ότι οι δαπάνες αναμένεται να υπερβούν τα αρχικά ανώτατα όρια του προϋπολογισμού, στις αρχές Απριλίου οι αρχές ενέκριναν συμπληρωματικό προϋπολογισμό ύψους 2 δισ. EUR (1,0 % του ΑΕΠ). Αυτό επιτρέπει την αύξηση των δαπανών για τους φορείς της γενικής κυβέρνησης σε μέτρα και έξοδα που σχετίζονται με τις υψηλές τιμές της ενέργειας. Για να αντιμετωπιστεί η αβεβαιότητα, η Επιτροπή αναμένει πρόσθετες πιστώσεις ύψους 0,4 % του ΑΕΠ για το 2022, οι οποίες επίσης περιλαμβάνονται στις προβλέψεις του προγράμματος σταθερότητας της Ελλάδας. Οι πιστώσεις αυτές αναμένεται να ψηφιστούν μέσω δεύτερου συμπληρωματικού προϋπολογισμού έως τον Σεπτέμβριο του 2022.

Σύμφωνα με τις εαρινές προβλέψεις της Επιτροπής του 2022, αναμένεται έλλειμμα στο πρωτογενές ισοζύγιο της τάξης του 1,9 % του ΑΕΠ το 2022 και πλεόνασμα της τάξης του 1,3 % του ΑΕΠ το 2023, το οποίο ευθυγραμμίζεται με τις προβλέψεις των αρχών. Η βελτίωση της δημοσιονομικής θέσης σε σύγκριση με το 2021 οφείλεται κυρίως στη συνεχιζόμενη οικονομική ανάκαμψη και τη σταδιακή κατάργηση των μέτρων δημοσιονομικής στήριξης. Το πρόγραμμα σταθερότητας της Ελλάδας για το 2022 έχει πολύ παρόμοιες προβλέψεις, με προβλεπόμενο πρωτογενές έλλειμμα 2,0 % του ΑΕΠ το 2022 ([15]) και πρωτογενές πλεόνασμα 1,1 % του ΑΕΠ το 2023.

([15]) Το δημοσιονομικό έλλειμμα που παρακολουθείται στο πλαίσιο της ενισχυμένης εποπτείας προβλέπεται να ανέλθει στο 1,9 % του ΑΕΠ το 2022. Οι προσαρμογές που συμφωνήθηκαν στο πλαίσιο ενισχυμένης εποπτείας εφαρμόζονται μόνο έως το 2022.

Στις προβλέψεις συνεκτιμάται το σχέδιο των αρχών να καταστούν μόνιμες δύο φιλικές προς την ανάπτυξη φορολογικές περικοπές το 2023, η εφαρμογή των οποίων παρουσιάζεται στο πρόγραμμα σταθερότητας ως προϋπόθεση για τη συμμόρφωση με τους ισχύοντες δημοσιονομικούς κανόνες της ΕΕ. Οι αρχές ανέφεραν στο οικείο πρόγραμμα σταθερότητας ότι προτίθενται να διατηρήσουν από το 2023 τον ισχύοντα μειωμένο συντελεστή για τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης και την εισφορά αλληλεγγύης. Τα μέτρα αυτά αποσκοπούν στη μείωση της υψηλής φορολογικής επιβάρυνσης των νοικοκυριών (πριν από την πανδημία, η φορολογική επιβάρυνση της εργασίας στην Ελλάδα ήταν κατά δύο ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερη από τον μέσο όρο της ζώνης του ευρώ[16]), στη στήριξη της ζήτησης εργασίας και στην ενίσχυση του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών, κάτι που αναμένεται να επηρεάσει θετικά την κατανάλωση και την οικονομική ανάκαμψη εν γένει. Τα ανωτέρω μέτρα βασίζονται σε μέτρα που θεσπίστηκαν αρχικά για το 2021 και το 2022 με σκοπό την άμβλυνση των επιπτώσεων της πανδημίας και τα οποία θα λήξουν στο τέλος του τρέχοντος έτους. Ειδικότερα, τα μέτρα καθιστούν μόνιμη την προσωρινή μείωση των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες (1,8 ποσοστιαίες μονάδες είναι η περικοπή στις εργοδοτικές εισφορές και 1,2 ποσοστιαίες μονάδες στις εισφορές των εργαζομένων) και την απαλλαγή από την εισφορά αλληλεγγύης που χορηγήθηκε κατά τη διάρκεια της πανδημίας. Η εισφορά αλληλεγγύης επιβάλλεται σε διαφορετική φορολογική βάση σε σύγκριση με τον φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων, γεγονός που προσφέρει περιθώρια για περαιτέρω απλούστευση του φορολογικού συστήματος. Το δημοσιονομικό κόστος αυτών των μέτρων εκτιμάται σε 0,8 % του ΑΕΠ ετησίως. Σύμφωνα με το πρόγραμμα σταθερότητας, η υλοποίηση αυτής της δράσης πολιτικής εξαρτάται από τη συμμόρφωσή της με τους ευρωπαϊκούς δημοσιονομικούς κανόνες που θα ισχύουν από το 2023 και μετά.

Μετά την υποβολή του προγράμματος σταθερότητας της Ελλάδας και την καταληκτική ημερομηνία των εαρινών προβλέψεων της Επιτροπής του 2022, η κυβέρνηση ανακοίνωσε νέα δέσμη μέτρων που αποσκοπούν στην αντιμετώπιση των συνεπειών της αύξησης των τιμών της ενέργειας. Πρώτον, η Ελλάδα ανακοίνωσε νέο μηχανισμό για τη μείωση της τιμής χονδρικής της ηλεκτρικής ενέργειας, ο οποίος θα τεθεί σε εφαρμογή από την 1η Ιουλίου 2022. Δεύτερον, το υφιστάμενο πρόγραμμα επιδότησης [βλ. σημείο i) ανωτέρω] θα εξακολουθήσει να εφαρμόζεται έως το τέλος του 2022 και θα επεκταθεί από τον Μάιο του 2022 ώστε να καλύψει μεγαλύτερο μερίδιο της αύξησης της τιμής για μηνιαία κατανάλωση έως 300 KWh, μηνιαία κατανάλωση άνω των 300 KWh και όλες τις κατοικίες, δηλαδή όχι μόνο την κύρια κατοικία. Τέλος, θα χορηγηθεί αναδρομική επιδότηση για την κάλυψη του 60 % των λογαριασμών ηλεκτρικής ενέργειας από τον Δεκέμβριο του 2021 έως τον Μάιο του 2022 για την κύρια κατοικία. Το μέγεθος των μέτρων αυτών προβλέπεται να ανέλθει στο 0,4 % του ΑΕΠ το 2022. Οι αρχές προτίθενται να καλύψουν το κόστος αυτών των μέτρων, καθώς και την απώλεια εσόδων από τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας λόγω της μείωσης της τιμής χονδρικής μέσω της πρόσφατα επιβληθείσας έκτακτης εισφοράς 90 % επί των έκτακτων εσόδων των παραγωγών ενέργειας για την περίοδο από τον Οκτώβριο του

([16]) Φορολογική επιβάρυνση για ζευγάρι με δύο εισοδήματα και δύο τέκνα, με τον κύριο εργαζόμενο να αμείβεται με τον μέσο μισθό, ενώ ο/η σύζυγος αμείβεται με το 67 % του μέσου μισθού. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ TAXUD, Βάση δεδομένων για τους δείκτες φορολογίας και παροχών, 2022.

2021 έως τον Ιούνιο του 2022 (0,3 % του ΑΕΠ) και με τη χρήση μέρους του αποθεματικού (0,4 % του ΑΕΠ), το οποίο είχε ήδη συμπεριληφθεί στις εαρινές προβλέψεις της Επιτροπής του 2022. Οι υπηρεσίες της Επιτροπής αξιολογούν επί του παρόντος τη συμμόρφωση των νέων μέτρων με τις οδηγίες που παρέχονται στην ανακοίνωση της Επιτροπής για τη REPowerEU ([17]) και τη σχετική νομοθεσία της ΕΕ.

Παρά το καλύτερο του αναμενόμενου αποτέλεσμα του 2021, οι δημοσιονομικοί κίνδυνοι παραμένουν σημαντικοί. Η αβεβαιότητα που περιβάλλει τις αγορές ενέργειας αποτελεί τον μεγαλύτερο κίνδυνο για τις προβλέψεις, διότι ενδέχεται να αυξήσει το κόστος των επιδοτήσεων στον τομέα της ενέργειας και να δημιουργήσει πιέσεις για πρόσθετα μέτρα στήριξης, ακόμη και αν η αύξηση των εσόδων λόγω της αύξησης των τιμών της ενέργειας θα μείωνε κάπως το κόστος. Όσον αφορά την πανδημία, παρότι εξασθενεί ο βραχυπρόθεσμος κίνδυνος περαιτέρω επέκτασης των υφιστάμενων μέτρων έκτακτης ανάγκης, εξακολουθεί να υφίσταται ο κίνδυνος των εγγυήσεων που εκδόθηκαν στο πλαίσιο των μέτρων στήριξης, οι οποίες θα καταπέσουν τα επόμενα έτη. Οι πρόσφατες ή προγραμματισμένες ρυθμίσεις χρηματοοικονομικής πολιτικής, μεταξύ αυτών το σύστημα πώλησης και επανεκμίσθωσης ακινήτων που ανήκουν σε ευάλωτους οφειλέτες, ενδέχεται να έχουν επιπτώσεις όσον αφορά την αύξηση του ελλείμματος και του χρέους, ανάλογα με την τελική στατιστική τους ταξινόμηση. Πρόσθετοι κίνδυνοι απορρέουν από τις εκκρεμείς δικαστικές υποθέσεις, κυρίως η περίπτωση αναδρομικής αποζημίωσης για περικοπές στις επικουρικές συντάξεις και τα εποχικά επιδόματα, καθώς και δικαστικές υποθέσεις κατά της Εταιρείας Ακινήτων Δημοσίου (ΕΤΑΔ). Από την άλλη πλευρά, η κερδοφορία των επιχειρήσεων ενδέχεται να συνεχίσει να υπερβαίνει τις προσδοκίες, όπως συνέβη με το δημοσιονομικό αποτέλεσμα του 2021.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΡΕΟΥΣ

Η Ελλάδα αποπλήρωσε νωρίτερα τα εκκρεμή δάνεια του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου. Η Ελλάδα πραγματοποίησε την πρόωρη αποπληρωμή των υπόλοιπων δανείων της προς το Ταμείο στις αρχές Απριλίου 2022. Το ποσό της αποπληρωμής ανήλθε σε 1,9 δισ. EUR. Τα δάνεια αυτά θα έληγαν κυρίως το 2023-2024 σύμφωνα με το αρχικό χρονοδιάγραμμα. Η πρόωρη αποπληρωμή κατέστη δυνατή χάρη στη βελτίωση της οικονομικής θέσης της Ελλάδας, στους ευνοϊκούς όρους χρηματοδότησης και στο υψηλό ταμειακό απόθεμα ασφαλείας της. Η Ελλάδα αναμένεται να προβεί σε μερική πρόωρη αποπληρωμή των δανείων της στο πλαίσιο της δανειακής διευκόλυνσης για την Ελλάδα προς το τέλος του 2022.

Το ταμειακό απόθεμα ασφαλείας παραμένει υψηλό, καθώς υποστηρίζεται από νέα έκδοση ομολόγων και από την πρώτη δόση του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας. Στα τέλη Απριλίου 2022 η Ελλάδα άντλησε με επιτυχία 1,5 δισ. EUR από την αγορά, ανοίγοντας εκ νέου το βιβλίο προσφορών του επταετούς ομολόγου που λήγει το 2027. Η επιτευχθείσα απόδοση ήταν 2,4 %, στοιχείο που καταδεικνύει ότι οι αποδόσεις και οι διαφορές επιτοκίου σε σχέση με το γερμανικό ομοσπονδιακό ομόλογο παρέμειναν σχετικά υψηλές σε σύγκριση με το επίπεδό τους κατά τη διάρκεια της πανδημίας. Το ταμειακό

([17]) Ανακοίνωση της Επιτροπής, REPowerEU: Κοινή ευρωπαϊκή δράση για πιο προσιτή οικονομικά, εξασφαλισμένη και βιώσιμη ενέργεια [COM(2022) 108].

απόθεμα ασφαλείας ανήλθε σε περίπου 38 δισ. EUR στα μέσα Απριλίου του 2022 ([18]). Το ποσό αυτό περιλαμβάνει την πρώτη δόση του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, ύψους 3,6 δισ. EUR, την οποία έλαβε η Ελλάδα στις 8 Απριλίου 2022. Η πιστοληπτική αξιολόγηση της Ελλάδας αναβαθμίστηκε σε BB+ με σταθερές προοπτικές από την Standard & Poor's στα τέλη Απριλίου 2022 λόγω της συνεχούς βελτίωσης της αποτελεσματικότητας της ελληνικής πολιτικής. Έτσι, η διαβάθμιση της χώρας από την Standard & Poor's απέχει μόνο μία βαθμίδα από την επενδυτική βαθμίδα.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΧΡΕΟΥΣ

Μετά τη δημοσίευση της έκθεσης της Επιτροπής σχετικά με τη δημοσιονομική βιωσιμότητα([19]), η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε για την ανάλυση της βιωσιμότητας του χρέους της Ελλάδας έχει πλέον ευθυγραμμιστεί πλήρως με την οριζόντια προσέγγιση της Επιτροπής που χρησιμοποιείται για όλα τα άλλα κράτη μέλη. Η τρέχουσα μεθοδολογική επικαιροποίηση ακολουθεί την ευθυγράμμιση των μακροοικονομικών παραδοχών και των παραδοχών για τα επιτόκια, που παρουσιάζονται ήδη στη 12η έκθεση ενισχυμένης εποπτείας, με την οριζόντια προσέγγιση της Επιτροπής και αφορά τις παραδοχές για τη δημοσιονομική πολιτική. Η δημοσιονομική παραδοχή που χρησιμοποιήθηκε μέχρι στιγμής στις εκθέσεις ενισχυμένης εποπτείας προέβλεπε πρωτογενές ισοζύγιο της τάξης του 2,2 % του ΑΕΠ πέραν του χρονικού ορίζοντα των βραχυπρόθεσμων προβλέψεων, ισοζύγιο το οποίο θα επιτευχθεί κατά μέσο όρο κατά τη διάρκεια του χρονικού ορίζοντα 2023-2060. Η παραδοχή αυτή προβλεπόταν ότι θα συμμορφωνόταν με το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης βάσει αξιολόγησης που πραγματοποιήθηκε τον Ιούνιο του 2018 με βάση τα στοιχεία που ήταν διαθέσιμα εκείνη την περίοδο. Η αναθεωρημένη μεθοδολογία εφαρμόζει τη δημοσιονομική παραδοχή της αμετάβλητης πολιτικής που εφαρμόζεται σε όλα τα κράτη μέλη στις εκθέσεις της Επιτροπής για τη δημοσιονομική βιωσιμότητα και τους δείκτες βιωσιμότητας του χρέους. Ειδικότερα, υποθέτει ότι το διαρθρωτικό πρωτογενές ισοζύγιο παραμένει σταθερό από το τελευταίο έτος προβλέψεων (στην προκειμένη περίπτωση το 2023) ([20]).

Η δημοσιονομική παραδοχή της αμετάβλητης πολιτικής συνεπάγεται κατά μέσο όρο υψηλότερο ονομαστικό πρωτογενές ισοζύγιο απ' ό,τι η προηγούμενη παραδοχή για ολόκληρο τον χρονικό ορίζοντα πρόβλεψης. Ο πίνακας 2 συγκρίνει τις παραδοχές για το πρωτογενές ισοζύγιο που εφαρμόστηκαν στην προηγούμενη έκθεση με εκείνες που εφαρμόστηκαν στην παρούσα έκθεση. Βραχυπρόθεσμα, και οι δύο ακολουθούν τις εαρινές

([18]) Το υπόλοιπο του λογαριασμού ταμειακού αποθέματος ασφαλείας παρέμεινε στα 15,7 δισ. EUR. Ο λογαριασμός ταμειακού αποθέματος ασφαλείας δημιουργήθηκε, μεταξύ άλλων, μέσω εκταμιεύσεων στο πλαίσιο του τρίτου προγράμματος χρηματοδοτικής συνδρομής και προορίζεται για την εξυπηρέτηση του χρέους. Η Ελλάδα μπορεί να χρησιμοποιεί το ποσό αυτό και για άλλους σκοπούς, κατόπιν έγκρισης των διοικητικών οργάνων του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας.

([19]) Η ευθυγράμμιση αυτή εφαρμόστηκε για πρώτη φορά στην έκθεση του 2021 σχετικά με τη δημοσιονομική βιωσιμότητα, θεσμικό έγγραφο 171.

([20]) Η δημοσιονομική πορεία για την περίοδο 2022-2023 ευθυγραμμίζεται με τις εαρινές προβλέψεις της Επιτροπής του 2022. Μετά το 2023, το πρωτογενές ισοζύγιο που εφαρμόζεται στην παρούσα ανάλυση προκύπτει από τις προβλέψεις του διαρθρωτικού πρωτογενούς ισοζυγίου για το 2023, με προσαρμογή του βάσει της κυκλικής συνιστώσας, του κόστους της δημογραφικής γήρανσης, των φόρων που σχετίζονται με τις συντάξεις και του φόρου ακίνητης περιουσίας.

δημοσιονομικές προβλέψεις της Επιτροπής του 2022. Η παραδοχή σταθερού διαρθρωτικού πρωτογενούς ισοζυγίου συνεπάγεται, για την περίοδο από το 2024 έως το 2026, σημαντικά υψηλότερο πρωτογενές ισοζύγιο από αυτό που προβλεπόταν προηγουμένως, λόγω των προβλέψεων για θετικό και διευρυνόμενο κενό παραγωγής και της εξοικονόμησης στις δημόσιες συνταξιοδοτικές δαπάνες η οποία απορρέει από προηγούμενες συνταξιοδοτικές μεταρρυθμίσεις (δηλαδή χαμηλότερο κόστος δημογραφικής γήρανσης). Από τα τέλη της δεκαετίας του 2020, αφού κλείσει το παραγωγικό κενό, το πρωτογενές ισοζύγιο μειώνεται, αλλά παραμένει ελαφρώς υψηλότερο από την προηγούμενη παραδοχή έως τα τέλη του 2050, όπως προκύπτει από τις τρέχουσες προβλέψεις για το διαρθρωτικό πρωτογενές ισοζύγιο και τις παραδοχές για το κόστος της δημογραφικής γήρανσης. Προς το τέλος του χρονικού ορίζοντα, η περαιτέρω μείωση του κόστους της δημογραφικής γήρανσης —με αμετάβλητους τους άλλους παράγοντες— οδηγεί σε σημαντική βελτίωση του πρωτογενούς ισοζυγίου, το οποίο φθάνει στο 3,6 % το 2060 ([21]). Η οριζόντια προσέγγιση της Επιτροπής υποθέτει ότι οι μεταρρυθμίσεις που σχετίζονται με το συνταξιοδοτικό σύστημα έχουν ως αποτέλεσμα την εξοικονόμηση δημοσιονομικών πόρων που παρουσιάζεται στην έκθεση του 2021 για τη δημογραφική γήρανση ([22]) και ότι όλες οι σχετικές αποταμιεύσεις χρησιμοποιούνται για την αποπληρωμή του χρέους.

Πίνακας 2: Μεταβολές της δημοσιονομικής παραδοχής

		2022	2023	2024	2025	2030	2040	2050	2060	μέσος όρος 2023-2060
Πρωτογενές ισοζύγιο (% ΑΕΠ)	Προηγούμενη μεθοδολογία	-1,9	1,3	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2
	Τρέχουσα μεθοδολογία (βασικό σενάριο)	-1,9	1,3	2,7	3,4	2,5	2,3	2,3	3,6	2,6

Πηγή: *Υπηρεσίες της Επιτροπής*
Σημείωση*: Τα πρωτογενή ισοζύγια που παρουσιάζονται στον παρόντα πίνακα ακολουθούν το Ευρωπαϊκό Σύστημα Λογαριασμών του 2010 και βασίζονται στις εαρινές προβλέψεις της Επιτροπής του 2022 για την περίοδο 2022-2023.*

Πίνακας 3: Κύριες παραδοχές του βασικού σεναρίου – σχέδιο

		2022	2023	2024	2025	2026	2030	2040	2050	2060	μέσος όρος 2023-2060
Παραδοχές	Πρωτογενές ισοζύγιο (% ΑΕΠ)	-1,9	1,3	2,7	3,4	3,7	2,5	2,3	2,3	3,6	2,6
	Πραγματική αύξηση ΑΕΠ	3,5	3,1	2,7	1,9	1,1	0,9	1,7	1,6	1,5	1,5
	Ονομαστική αύξηση ΑΕΠ	8,4	5,2	4,9	4,1	3,4	3,3	4,0	3,6	3,6	3,7
	Ποσοστό αναχρηματοδότησης (λήξη 10 ετών)	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	3,0	3,9	4,0	3,1
Αποτελέσματα	Ακαθάριστες ανάγκες χρημ/σης (% ΑΕΠ)	19,2	14,4	8,2	7,6	12,8	11,2	11,6	10,0	5,1	
	Ακαθάριστο δημόσιο χρέος (% ΑΕΠ)	185,7	180,4	172,0	164,9	159,8	141,1	97,8	62,4	31,6	

Πηγή: *Υπηρεσίες της Επιτροπής*
Σημείωση*: Το πρωτογενές ισοζύγιο που παρουσιάζεται στον παρόντα πίνακα ακολουθεί το Ευρωπαϊκό Σύστημα Λογαριασμών του 2010 και βασίζεται στις εαρινές προβλέψεις της Επιτροπής του 2022 για την περίοδο 2022-2023.*

([21]) Με βάση τις προηγούμενες συνταξιοδοτικές μεταρρυθμίσεις, οι συνταξιοδοτικές δαπάνες της Ελλάδας αναμένεται να μειωθούν από 15,7 % του ΑΕΠ σε 12 % του ΑΕΠ μεταξύ 2019 και 2060.

([22]) Έκθεση του 2021 για τη δημογραφική γήρανση: Οικονομικές και δημοσιονομικές προβλέψεις για τα κράτη μέλη της ΕΕ (2019-2070), θεσμικό έγγραφο 148.

Πίνακας 4: Κύριες παραδοχές των σεναρίων – σχέδιο

		2022	2023	2024	2025	2030	2040	2050	2060	μέσος όρος 2023-2060
Ονομαστική αύξηση ΑΕΠ (%)	Βασικό σενάριο	8,4	5,2	4,9	4,1	3,3	4,0	3,6	3,6	3,7
	Σενάριο υψηλότερου ασφαλίστρου κινδύνου	8,4	5,2	4,9	4,1	3,3	4,0	3,6	3,6	3,7
	Σενάριο χαμηλής ανάπτυξης	8,4	5,2	4,9	4,1	3,3	3,3	3,0	3,0	3,2
	Σενάριο χαμηλότερου διαρθρωτικού πρωτογενούς ισοζυγίου	8,4	5,2	4,9	4,1	3,3	4,0	3,6	3,6	3,7
Ποσοστό αναχρηματοδότησης (%)	Βασικό σενάριο	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	3,0	3,9	4,0	3,1
	Σενάριο υψηλότερου ασφαλίστρου κινδύνου	2,2	2,2	2,2	2,2	3,3	3,4	3,9	4,0	3,5
	Σενάριο χαμηλής ανάπτυξης	2,2	2,2	2,2	2,2	3,3	3,6	4,3	4,2	3,7
	Σενάριο χαμηλότερου διαρθρωτικού πρωτογενούς ισοζυγίου	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	3,0	3,9	4,0	3,1
Πρωτογενές ισοζύγιο (% ΑΕΠ)	Βασικό σενάριο	-1,9	1,3	2,7	3,4	2,5	2,3	2,3	3,6	2,6
	Σενάριο υψηλότερου ασφαλίστρου κινδύνου	-1,9	1,3	2,7	3,4	2,5	2,3	2,3	3,6	2,6
	Σενάριο χαμηλής ανάπτυξης	-1,9	1,3	2,7	3,4	2,5	2,3	2,3	3,6	2,6
	Σενάριο χαμηλότερου διαρθρωτικού πρωτογενούς ισοζυγίου	-3,2	-0,9	0,5	1,2	0,3	0,1	0,1	1,4	0,4

Πηγή: *Υπηρεσίες της Επιτροπής*
Σημείωση*: Τα πρωτογενή ισοζύγια που παρουσιάζονται στον παρόντα πίνακα ακολουθούν το Ευρωπαϊκό Σύστημα Λογαριασμών του 2010 και βασίζονται στις εαρινές προβλέψεις της Επιτροπής του 2022 για την περίοδο 2022-2023.*

Η επικαιροποίηση της ανάλυσης της βιωσιμότητας του χρέους οδηγεί σε σημαντική διόρθωση προς τα κάτω της πορείας του χρέους και των ακαθάριστων χρηματοδοτικών αναγκών σε όλα τα σενάρια που αντανακλούν το χαμηλότερο σημείο εκκίνησης, τις υψηλότερες προσδοκίες για τον πληθωρισμό ([23]) και τη νέα δημοσιονομική πορεία με βάση την παραδοχή της αμετάβλητης πολιτικής ([24]). Το 2021 ο δείκτης χρέους προς το ΑΕΠ ανήλθε σε 193 %, 10 εκατοστιαίες μονάδες πιο κάτω από το αναμενόμενο στην προηγούμενη έκθεση. Η βελτίωση αυτή οφειλόταν κυρίως στο υψηλότερο του αναμενόμενου ονομαστικό ΑΕΠ, καθώς και στο χαμηλότερο του αναμενόμενου πρωτογενές έλλειμμα. Συνολικά, δεδομένου του υψηλού επιπέδου χρέους, η ανάλυση της βιωσιμότητας του χρέους καταδεικνύει υψηλούς κινδύνους μεσοπρόθεσμα ([25]) . Σύμφωνα με το βασικό σενάριο, ο δείκτης χρέους προς το ΑΕΠ μειώνεται σε περίπου 32 % το 2060, ενώ οι ακαθάριστες χρηματοδοτικές ανάγκες μειώνονται κάτω από το 10 % μακροπρόθεσμα ([26]). Ένας από τους

([23]) Υπενθυμίζεται ότι ο αποπληθωριστής του ΑΕΠ στην ανάλυση ευθυγραμμίζεται με τις εαρινές προβλέψεις της Επιτροπής του 2022 για τα έτη 2022- 2023 και εικάζεται ότι στη συνέχεια θα συγκλίνει με τον πληθωρισμό της ζώνης του ευρώ όπως αναμένεται επί του παρόντος από τις αγορές για το 2031. Πέραν αυτού, ο πληθωρισμός θεωρείται ότι θα συγκλίνει στο 2 % έως το 2051 και στη συνέχεια θα παραμείνει σταθερός.

([24]) Επισημαίνεται, ωστόσο, ότι μετά την τεχνική επικαιροποίηση της πράξης για τις ψηφιακές υπηρεσίες με τα τελευταία μακροοικονομικά στοιχεία, η πορεία του χρέους θα ακολουθήσει σταθερά πτωτική πορεία και στο πλαίσιο της προηγούμενης δημοσιονομικής παραδοχής (δηλ. πρωτογενές ισοζύγιο της τάξης του 2,2 % του ΑΕΠ), και οι ακαθάριστες χρηματοδοτικές ανάγκες θα παραμείνουν κάτω από το 20 % του ΑΕΠ και στα τρία σενάρια.

([25]) Έκθεση χώρας για την Ελλάδα 2022, SWD(2022) 609 final, παράρτημα στην *Ανάλυση της βιωσιμότητας του χρέους*.

([26]) Το βασικό σενάριο ακολουθεί τη μεθοδολογία που εφαρμόζεται σε όλα τα άλλα κράτη μέλη και αποτελεί επικαιροποίηση της ανάλυσης που δημοσιεύτηκε στην έκθεση του 2021 σχετικά με τη δημοσιονομική

βασικούς παράγοντες της αλλαγής σε σύγκριση με την προηγούμενη έκθεση είναι η ταχύτερη αύξηση του ονομαστικού ΑΕΠ, ιδίως σε βραχυπρόθεσμο και μεσοπρόθεσμο ορίζοντα, η οποία οφείλεται κυρίως στην εκτίναξη του πληθωρισμού που αντικατοπτρίζεται επίσης στις προσδοκίες για τον πληθωρισμό βάσει της αγοράς. Η βελτίωση αυτή δεν αντισταθμίζεται πλήρως από την αύξηση των επιτοκίων, λόγω της πολύ μακράς σταθμισμένης μέσης διάρκειας του ελληνικού χρέους, η οποία μετριάζει τον αντίκτυπο των μεταβολών των επιτοκίων της αγοράς βραχυπρόθεσμα και μεσοπρόθεσμα. Ο άλλος σημαντικός παράγοντας που συμβάλλει στα επικαιροποιημένα αποτελέσματα είναι η δημοσιονομική πορεία με βάση την παραδοχή της αμετάβλητης πολιτικής. Λαμβανομένου υπόψη του προβλεπόμενου διαρθρωτικού πρωτογενούς ισοζυγίου ύψους 1,4 % του ΑΕΠ για το 2023 και των παραδοχών σχετικά με το κόστος των εξελίξεων της δημογραφικής γήρανσης, η δημοσιονομική πορεία από το 2023 έως το 2060 είναι κατά μέσο όρο κατά 0,4 εκατοστιαίες μονάδες υψηλότερη από την προηγούμενη παραδοχή του 2,2 % του ΑΕΠ. Σύμφωνα με το σενάριο υψηλότερων ασφαλίστρων κινδύνου, το χρέος μειώνεται στο 42 % του ΑΕΠ το 2060 και η ακαθάριστη χρηματοδότηση παραμένει κάτω από το 10 % του ΑΕΠ μακροπρόθεσμα. Ακόμη και στο σενάριο χαμηλής ανάπτυξης ([27]), ο δείκτης χρέους παραμένει σε καθοδική πορεία μακροπρόθεσμα και οι ακαθάριστες χρηματοδοτικές ανάγκες παραμένουν κάτω από το 20 % του ΑΕΠ. Για την αντιμετώπιση των κινδύνων δημοσιονομικής πολιτικής, το τέταρτο σενάριο βασίζεται σε χαμηλότερη πορεία πρωτογενούς ισοζυγίου ([28]). Το σενάριο αυτό συνεπάγεται σημαντικά χαμηλότερο πρωτογενές ισοζύγιο της τάξης του 0,4 % του ΑΕΠ κατά μέσο όρο για την περίοδο 2023-2060. Στο σενάριο αυτό, το χρέος εξακολουθεί να βρίσκεται σε καθοδική πορεία, αλλά μειώνεται με πολύ βραδύτερο ρυθμό απ' ό,τι στα άλλα σενάρια, παραμένοντας πάνω από το 100 % του ΑΕΠ έως το τέλος του χρονικού ορίζοντα πρόβλεψης. Οι ακαθάριστες χρηματοδοτικές ανάγκες είναι επίσης πιο αυξημένες και κυμαίνονται γύρω στο 15 % του ΑΕΠ μεσοπρόθεσμα και ελαφρώς πάνω από το 20 % του ΑΕΠ μακροπρόθεσμα.

βιωσιμότητα. Τα εναλλακτικά σενάρια που παρουσιάζονται στο παρόν έγγραφο συμπληρώνουν την ανάλυση.

([27]) Όπως και σε προηγούμενες εκθέσεις, το σενάριο χαμηλής ανάπτυξης βασίζεται στο σενάριο υψηλότερων ασφαλίστρων κινδύνου, αλλά υποθέτει χαμηλότερη αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ μακροπρόθεσμα.

([28]) Το σενάριο του «χαμηλότερου διαρθρωτικού πρωτογενούς ισοζυγίου» αποτελεί μέρος του συνόλου των τυποποιημένων εναλλακτικών σεναρίων που χρησιμοποιούνται στο οριζόντιο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, και δημοσιεύτηκε στην έκθεση δημοσιονομικής βιωσιμότητας του 2021 για το προηγούμενο έτος συγκομιδής. Το σενάριο αυτό βασίζεται στο βασικό σενάριο και υποθέτει ότι, καθ' όλη τη διάρκεια της περιόδου προβλέψεων, το επίπεδο του διαρθρωτικού πρωτογενούς ισοζυγίου μειώνεται κατά το ήμισυ της σωρευτικής μεταβολής των προβλέψεων κατά την περίοδο 2021-2023 στις εαρινές προβλέψεις της Επιτροπής του 2022.

Γράφημα 1: **Αποτελέσματα της ανάλυσης της βιωσιμότητας του χρέους**

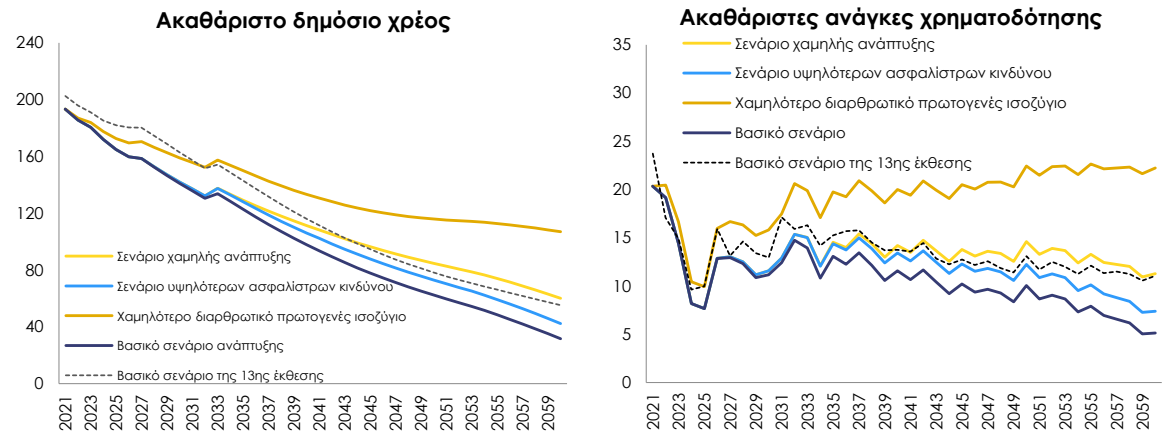

Πηγή: Υπηρεσίες της Επιτροπής

Η αξιολόγηση της βιωσιμότητας του χρέους εξαρτάται από τις υποκείμενες παραδοχές και υπόκειται σε σημαντική αβεβαιότητα η οποία συνδέεται ιδίως με την τρέχουσα πληθωριστική διαταραχή. Η νέα δημοσιονομική πορεία συνεπάγεται κατά μέσο όρο σημαντικά υψηλότερο πρωτογενές πλεόνασμα σε σχέση με την προηγούμενη δημοσιονομική παραδοχή. Η επίτευξη και η διατήρηση μέσου πρωτογενούς ισοζυγίου 2,6 % για σχεδόν 40 έτη είναι ιδιαίτερα φιλόδοξη και θα απαιτούσε δημοσιονομική πειθαρχία η οποία δεν έχει παρατηρηθεί σε σχεδόν κανένα κράτος μέλος της ΕΕ. Η δημοσιονομική παραδοχή της αμετάβλητης πολιτικής αντιπροσωπεύει το τρέχον πλαίσιο δημοσιονομικής πολιτικής και θα αναθεωρείται έπειτα από κάθε πρόβλεψη της Επιτροπής. Όπως επισημαίνεται στο σενάριο χαμηλότερου διαρθρωτικού πρωτογενούς ισοζυγίου, όπου οι κίνδυνοι βιωσιμότητας είναι πιο έντονοι, η δημοσιονομική σύνεση είναι καίριας σημασίας για τη διασφάλιση της βιωσιμότητας του χρέους. Όσον αφορά τον πληθωρισμό, εάν η τρέχουσα αύξησή του είναι λιγότερο επίμονη απ' ό,τι εικάζεται με βάση την τρέχουσα μεθοδολογία και τις προσδοκίες της αγοράς, θα οδηγήσει σε υψηλότερη πορεία του χρέους λόγω της χαμηλότερης ονομαστικής ανάπτυξης. Όσον αφορά την πραγματική ανάπτυξη, η δυνητική ανάπτυξη της Ελλάδας ήταν πρόσφατα χαμηλότερη από τη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη που λήφθηκε ως παραδοχή τόσο στο βασικό σενάριο όσο και στο σενάριο χαμηλότερης ανάπτυξης, τα οποία περιλαμβάνουν τον αναμενόμενο αναπτυξιακό αντίκτυπο των επενδύσεων στο πλαίσιο του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας με βάση τις τυποποιημένες προσομοιώσεις T+ 10 της Επιτροπής προσαρμοσμένες με βάση το μοντέλο QUEST έως το 10ο έτος προβλέψεων, και στη συνέχεια βασίζονται στις μακροοικονομικές παραδοχές της έκθεσης του 2021 για τη δημογραφική γήρανση([29]). Η επίτευξη των υψηλότερων προβλεπόμενων

([29]) Βλ. Επιτροπή (2020), The 2021 Ageing Report, «Underlying assumptions & projections methodologies», Νοέμβριος 2020. Οι παραδοχές αυτές αντικατοπτρίζουν τις μεταρρυθμίσεις που επηρεάζουν τη διατηρησιμότητα των δημόσιων οικονομικών μακροπρόθεσμα (όπως οι συνταξιοδοτικές μεταρρυθμίσεις και τα μέτρα για την υγεία και τη μακροχρόνια περίθαλψη), τις δημογραφικές προβλέψεις με αντίκτυπο στα ποσοστά συμμετοχής και τις μεταβλητές της αγοράς εργασίας, καθώς και την παραδοχή σύγκλισης της παραγωγικότητας της εργασίας μεταξύ των κρατών μελών.

ποσοστών αύξησης της δυνητικής παραγωγής θα απαιτήσει την υλοποίηση διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων και ισχυρών επενδύσεων που ενισχύουν την ανάπτυξη, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που παρουσιάζονται στο σχέδιο ανθεκτικότητας και ανάκαμψης της Ελλάδας. Είναι επίσης καίριας σημασίας για τη διατήρηση ευνοϊκών επιτοκίων μακροπρόθεσμα.

ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΟΝ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ

Οι ελληνικές τράπεζες διένυσαν ένα εξαιρετικό έτος μείωσης των μη εξυπηρετούμενων δανείων, καθώς το επίκεντρο μετατοπίζεται σταδιακά στη ρύθμιση του μη εξυπηρετούμενου χρέους για τους βιώσιμους οφειλέτες, όπου αυτό είναι εφικτό. Το ποσοστό μη εξυπηρετούμενων δανείων διαμορφώθηκε στο 12,8 % σε ατομική βάση τον Δεκέμβριο του 2021, έχοντας υποχωρήσει σημαντικά από το 30,1 % στα τέλη του 2020 και το 40,6 % στα τέλη του 2019. Δύο από τις τέσσερις συστημικές τράπεζες κατέγραψαν μονοψήφιο ποσοστό μη εξυπηρετούμενων δανείων στο τέλος του 2021, ενώ οι άλλες δύο αναμένεται να επιτύχουν τον ίδιο στόχο το αργότερο έως το τέλος του 2022. Η κύρια αιτία αυτής της ταχείας μείωσης του συνόλου των μη εξυπηρετούμενων δανείων, το οποίο μειώθηκε σε 18,4 δισ. EUR από το ανώτατο επίπεδο των 107,2 δισ. EUR (τέλη Μαρτίου 2016) ([30]), ήταν οι συναλλαγές τιτλοποίησης στο πλαίσιο του προγράμματος προστασίας περιουσιακών στοιχείων «Ηρακλής». Τρεις ακόμη συναλλαγές τιτλοποίησης από συστημικές τράπεζες εξακολουθούν να βρίσκονται σε εξέλιξη ([31]) και αναμένεται να ολοκληρωθούν εγκαίρως. Το κόστος των μελλοντικών συναλλαγών για τις τράπεζες προέλευσης θα αυξηθεί, λόγω των αυξανόμενων προμηθειών εγγύησης εξαιτίας των επιπτώσεων του πολέμου στην Ουκρανία στα περιθώρια των συμβάσεων αντιστάθμισης πιστωτικού κινδύνου. Οι μελλοντικές προσπάθειες προκειμένου ο δείκτης των μη εξυπηρετούμενων δανείων να προσεγγίσει περισσότερο τον μέσο όρο της ΕΕ θα βασιστούν όλο και περισσότερο στην προσφορά νέων δανείων από τις τράπεζες (επίδραση παρονομαστή), καθώς και στη διαχείριση των δανείων που βρίσκονται σε κατάσταση αθέτησης ή διατρέχουν κίνδυνο αθέτησης και στην ικανότητά τους να προσφέρουν βιώσιμες μακροπρόθεσμες λύσεις. Ταυτόχρονα, η αποτελεσματική ανάκτηση εξασφαλίσεων θα είναι ζωτικής σημασίας όταν δεν είναι εφικτή η επιτυχής αναδιάρθρωση.

([30]) Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

([31]) Το χαρτοφυλάκιο δανείων στο πλαίσιο μίας από αυτές τις τρεις τιτλοποιήσεις ταξινομήθηκε ως διακρατούμενο προς πώληση από την αντίστοιχη τράπεζα στο τέλος του 2021 και, ως εκ τούτου, αντικατοπτρίζεται ήδη στη βελτίωση του δείκτη μη εξυπηρετούμενων δανείων στο τέλος του 2021. Επιπλέον, πέραν των τριών αυτών προγραμματισμένων συναλλαγών από τις συστημικές τράπεζες, δύο λιγότερο σημαντικά ιδρύματα εικάζεται ότι ενδιαφέρονται να χρησιμοποιήσουν το πρόγραμμα προστασίας περιουσιακών στοιχείων «Ηρακλής» εντός του 2022.

Γράφημα 2: **Εξέλιξη του συνόλου των ακαθάριστων μη εξυπηρετούμενων δανείων και του ποσοστού μη εξυπηρετούμενων δανείων των ελληνικών τραπεζών**

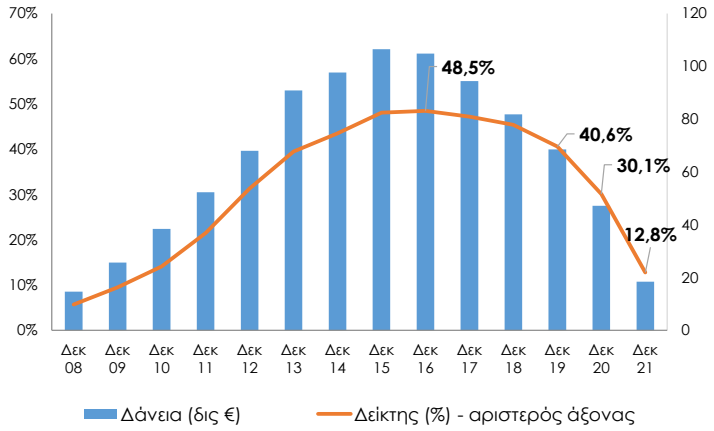

Πηγή: *Τράπεζα της Ελλάδος*
Σημείωση*: Ακαθάριστα μη εξυπηρετούμενα δάνεια ως ποσοστό επί του συνόλου των δανείων πελατών, για δάνεια εντός ισολογισμού σύμφωνα με τους ορισμούς της Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών.*

Η καθαρή δημιουργία νέων μη εξυπηρετούμενων δανείων συνεχίζεται με περιορισμένο ρυθμό, καθώς εξακολουθούν να υφίστανται κίνδυνοι για την ποιότητα των περιουσιακών στοιχείων των τραπεζών. Οι καθαρές εισροές ([32]) μη εξυπηρετούμενων δανείων συνεχίστηκαν το τέταρτο τρίμηνο του 2021, για πέμπτο κατά σειρά τρίμηνο, αν και με πιο περιορισμένο ρυθμό. Τα προϊόντα «αυξανόμενης απόδοσης» των τραπεζών που προσφέρονταν σε βιώσιμους πελάτες που αντιμετώπιζαν προσωρινές δυσκολίες, καθώς και οι υπόλοιπες αναστολές πληρωμών που χορηγήθηκαν στον τομέα της φιλοξενίας, έληξαν σχεδόν εξ ολοκλήρου στο τέλος του 2021, ενώ ο σημαντικός αριθμός δανείων που επωφελήθηκαν από μέτρα κρατικής στήριξης μέσω των προγραμμάτων «Γέφυρα» και «Γέφυρα ΙΙ» ([33]) εξέρχονται σταδιακά από τα προγράμματα κατά το πρώτο εξάμηνο του έτους. Οι τράπεζες εξακολουθούν να αναφέρουν ένα σταθερό και περιορισμένο ποσοστό αθέτησης και εκ νέου αθέτησης για τα δάνεια μετά την έξοδο από την αναστολή πληρωμών και οι αρχικές ενδείξεις δείχνουν παρόμοιο ποσοστό αθέτησης για τα δάνεια που εξέρχονται από τα προγράμματα «Γέφυρα» και κάπως υψηλότερα ποσοστά για όσα εξέρχονται από τα προϊόντα «αυξανόμενης απόδοσης» των τραπεζών. Ωστόσο, τα πρώτα αξιόπιστα αποτελέσματα μετά τη λήξη αυτών των μέτρων στήριξης δεν θα είναι διαθέσιμα πριν από τα τέλη Ιουνίου του 2022. Επιπλέον, αν και η άμεση ή έμμεση έκθεση του ελληνικού τραπεζικού τομέα σε Ρώσους ή Ουκρανούς κατοίκους είναι περιορισμένη, υπάρχουν κίνδυνοι δυσμενέστερων εξελίξεων για την ποιότητα των περιουσιακών στοιχείων των τραπεζών, οι οποίοι απορρέουν από πιθανές δευτερογενείς επιδράσεις στις οικονομικές προοπτικές και στο πραγματικό διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών που συνδέονται με την απρόκλητη εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία.

Η επιτυχής διευθέτηση του ιδιωτικού μη εξυπηρετούμενου χρέους του παρελθόντος

([32]) Βλέπε υποσημείωση 9.
([33]) Τα δύο προγράμματα «Γέφυρα» είναι προσωρινά προγράμματα επιδότησης δόσεων που έχουν θεσπίσει οι αρχές για οφειλέτες εξυπηρετούμενων ή αναδιαρθρωμένων δανείων οι οποίοι έχουν πληγεί από τον κορονοϊό.

εξαρτάται όλο και περισσότερο από τους διαχειριστές, οι οποίοι είναι επιφορτισμένοι με τη διαχείριση τιτλοποιημένων και πωληθέντων δανείων. Το μη εξυπηρετούμενο χρέος που εξήλθε από τους ισολογισμούς των τραπεζών παραμένει στα χέρια εξειδικευμένων μη τραπεζικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων (δηλ. διαχειριστών), τα οποία διαχειρίστηκαν 79,7 δισ. EUR κυρίως μη εξυπηρετούμενων δανείων στα τέλη Δεκεμβρίου του 2021, μεγάλο μέρος των οποίων υπό μορφή χαρτοφυλακίων τιτλοποιημένων μη εξυπηρετούμενων δανείων στο πλαίσιο του προγράμματος «Ηρακλής». Τα ιδρύματα αυτά έχουν ως στόχο να μεγιστοποιήσουν τις ανακτήσεις μέσω αναδιαρθρώσεων και, εάν αυτό δεν είναι εφικτό, μέσω εκκαθαρίσεων. Η πανδημία περιέπλεξε την ομαλή εκτέλεση των επιχειρηματικών σχεδίων των διαχειριστών για ορισμένα από τα χαρτοφυλάκια τιτλοποιημένων μη εξυπηρετούμενων δανείων. Το νέο εργαλείο εξωδικαστικής ρύθμισης και η εξομάλυνση της διαδικασίας αναγκαστικής είσπραξης οφειλών, που ξεκίνησε το τέταρτο τρίμηνο του 2021, αναμένεται επίσης να διευκολύνουν τις προσπάθειες των διαχειριστών για την επίτευξη των στόχων των επιχειρηματικών σχεδίων. Επιπλέον, προκειμένου να βελτιωθεί η δημιουργία ταμειακών ροών για ορισμένα από αυτά τα οχήματα, οι διαχειριστές εξετάζουν το ενδεχόμενο στοχευμένων πωλήσεων χαρτοφυλακίων δανείων. Η σταδιακή ανάπτυξη μιας δευτερογενούς αγοράς για τα δάνεια αυτά αναμένεται να διευκολύνει την τραπεζική αναχρηματοδότηση οφειλετών των οποίων τα δάνεια θα υποβληθούν σε αναδιάρθρωση και θα καταστούν εκ νέου εξυπηρετούμενα, με αποτέλεσμα να μπορούν ενδεχομένως υπό ορισμένες προϋποθέσεις να εισέλθουν εκ νέου στα χαρτοφυλάκια δανείων των τραπεζών στο μέλλον.

Η βασική κερδοφορία των τραπεζών βελτιώθηκε με έκτακτα έσοδα που επηρέασαν τα αποτελέσματα. Και οι τέσσερις τράπεζες κατέγραψαν κέρδη το 2021 όταν εξαιρεθούν τα έκτακτα έσοδα. Τα αποτελέσματα δύο συστημικών τραπεζών επηρεάστηκαν από τις έκτακτες ζημίες που προέκυψαν από την εκκαθάριση μη εξυπηρετούμενων δανείων. Ωστόσο, σύμφωνα με τους υπολογισμούς των ίδιων των τραπεζών, όλες οι επαναλαμβανόμενες πράξεις ήταν κερδοφόρες, στοιχείο που υποδηλώνει σταδιακή επιστροφή στην κερδοφορία. Η έντονη αύξηση των αμοιβών και των προμηθειών συνέβαλε σε μεγάλο βαθμό στην αντιστάθμιση των πιέσεων στα έσοδα από τόκους λόγω του περιβάλλοντος χαμηλών επιτοκίων και της ολοκλήρωσης των τιτλοποιήσεων μη εξυπηρετούμενων δανείων ([34]), με παράλληλη βελτίωση της ποιότητας του μείγματος εσόδων. Δεδομένης της σημαντικής κατοχής εγχώριων κρατικών ομολόγων, οι συστημικές τράπεζες έλαβαν μέτρα για τον μετριασμό του αντίκτυπου των πιθανών αυξήσεων των αποδόσεων των κρατικών ομολόγων στην κερδοφορία τους. Από πλευράς κόστους, οι τράπεζες συνεχίζουν τις προσπάθειές τους για τον περιορισμό των δαπανών προσωπικού. Η τρέχουσα αβεβαιότητα της αγοράς είχε δυσμενείς επιπτώσεις στο κόστος της μακροπρόθεσμης μη εξασφαλισμένης χρηματοδότησης των τραπεζών και ενδέχεται να επηρεάσει τη στρατηγική τους για περαιτέρω εκδόσεις ομολογιακών δανείων προκειμένου να καλυφθεί η ελάχιστη απαίτηση ιδίων κεφαλαίων και

([34]) Οι τιτλοποιήσεις μη εξυπηρετούμενων δανείων οδηγούν σε επαναλαμβανόμενη απώλεια καθαρών εσόδων από τόκους, καθώς έχουν ως αποτέλεσμα την απώλεια των εσόδων από δεδουλευμένους τόκους από τα μεταφερόμενα χαρτοφυλάκια μη εξυπηρετούμενων δανείων. Ωστόσο, εφόσον τα έσοδα από δεδουλευμένους τόκους αποτελούν έσοδα από τόκους που έχουν μεν πραγματοποιηθεί, αλλά δεν έχουν ακόμη εισπραχθεί, η μέση ποιότητα των επαναλαμβανόμενων καθαρών εσόδων από τόκους της τράπεζας θα βελτιωθεί μόλις τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια που αφαιρέθηκαν από τον ισολογισμό αντικατασταθούν με κερδοφόρο νέο δανεισμό.

επιλέξιμων υποχρεώσεων (MREL) ([35]), όσον αφορά τόσο το χρονοδιάγραμμα όσο και το είδος των εκδοθέντων μέσων. Οι τράπεζες προβλέπουν ότι οι δυνητικές πιέσεις στο κόστος χρηματοδότησής τους λόγω των παραγόντων αυτών θα αντισταθμιστούν με την εφαρμογή επιχειρηματικών σχεδίων, τα οποία λαμβάνουν υπόψη τις προοπτικές αύξησης πιστώσεων, τις μειωμένες απομειώσεις μετά τις πρόσφατες προσπάθειες για μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων και την ανάπτυξη εναλλακτικών πηγών εσόδων με την επιτάχυνση του ψηφιακού μετασχηματισμού των τραπεζών. Οι τράπεζες διατήρησαν τους φιλόδοξους στόχους των επιχειρηματικών τους σχεδίων για σημαντικό νέο δανεισμό, παρά τους κινδύνους δυσμενέστερων εξελίξεων που απορρέουν από τυχόν δευτερογενείς επιπτώσεις της τρέχουσας γεωπολιτικής αβεβαιότητας και του υψηλού ενεργειακού κόστους στη ζήτηση πιστώσεων. Ταυτόχρονα, η φύση της ζήτησης πιστώσεων από τις επιχειρήσεις μπορεί να μετατοπιστεί προς το κεφάλαιο κίνησης αντί της χρηματοδότησης των επενδυτικών αναγκών.

Η εξυγίανση των ισολογισμών των τραπεζών συνέχισε να επηρεάζει τις κεφαλαιακές θέσεις των τραπεζών, αλλά οι προοπτικές για το 2022 επωφελούνται από τις μειωμένες ανάγκες προβλέψεων ([36]) και την ισχυρότερη δημιουργία εσωτερικού κεφαλαίου μέσω της αύξησης των κερδών. Ο μέσος δείκτης κεφαλαίου κοινών μετοχών της κατηγορίας 1 και το συνολικό κεφάλαιο των τραπεζών ανέρχονταν στο τέλος του 2021 σε 12,6 % και 15,2 % των σταθμισμένων ως προς τον κίνδυνο περιουσιακών στοιχείων, αντίστοιχα ([37]). Η κεφαλαιακή θέση των τραπεζών ήταν ακόμα χαμηλότερη απ' ό,τι στο τέλος του 2020 (15,0 % και 16,6 %), γεγονός που αντανακλά το κόστος της απομόχλευσης των μη εξυπηρετούμενων δανείων και τη σταδιακή κατάργηση των μεταβατικών προληπτικών προσαρμογών ([38]). Η κεφαλαιακή θέση των τραπεζών το 2021 υποστηρίχθηκε από τις επιτυχείς αυξήσεις του μετοχικού κεφαλαίου δύο τραπεζών και ορισμένες σύνθετες τιτλοποιήσεις ([39]). Περαιτέρω μεταγενέστερες ενέργειες κεφαλαιακής ενίσχυσης αναμένεται να υλοποιηθούν το 2022, ενώ η κεφαλαιακή θέση των τραπεζών αναμένεται να ωφεληθεί επίσης από τη δημιουργία οργανικών κερδών, μέσω της αύξησης των κερδών. Δεδομένου ότι ο κύριος όγκος των ενεργειών μείωσης των μη εξυπηρετούμενων δανείων έχει ολοκληρωθεί, ο αντίκτυπος της εκκαθάρισης των μη εξυπηρετούμενων δανείων στις κεφαλαιακές θέσεις αναμένεται να μειωθεί. Ωστόσο, η κεφαλαιακή θέση παραμένει από τις χαμηλότερες στην ΕΕ και η ποιότητά της εξακολουθεί να αποτελεί πηγή ανησυχίας, καθώς περιλαμβάνει υψηλό και αυξανόμενο ποσοστό αναβαλλόμενων πιστώσεων φόρου (περίπου 64 % του εποπτικού

([35]) Οι δεσμευτικοί στόχοι MREL καθορίζονται από τις αρχές εξυγίανσης ανά τράπεζα με βάση τις διατάξεις της οδηγίας 2014/59/ΕΕ για την ανάκαμψη και την εξυγίανση των τραπεζών και τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 806/2014/ΕΕ για τον ενιαίο μηχανισμό εξυγίανσης, καθώς και τις μετέπειτα τροποποιήσεις τους.

([36]) Η ανάγκη προβλέψεων για ενδεχόμενες ζημίες από νέα χορηγούμενα δάνεια μειώνεται καθώς βελτιώνεται η μέση ποιότητα των δανείων των τραπεζών.

([37]) Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος (προσωρινά στοιχεία).

([38]) Οι εν λόγω μεταβατικές ρυθμίσεις αφορούν τη σταδιακή εφαρμογή των νέων λογιστικών προτύπων για τις απομειώσεις χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων και την εφαρμογή νέων κανόνων που οδηγούν τις τράπεζες σε ταχύτερη απομείωση των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων, σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΕ) 2019/630 για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 575/2013 και τις σχετικές κατευθυντήριες γραμμές για τις εποπτικές αρχές.

([39]) Δύο συστημικές τράπεζες πραγματοποίησαν αυξήσεις μετοχικού κεφαλαίου στις αρχές Μαΐου και στις αρχές Ιουλίου. Ωστόσο, τα στοιχεία του τρίτου τριμήνου δεν αποτυπώνουν αύξηση μετοχικού κεφαλαίου από ήσσονος σημασίας τράπεζα τον Δεκέμβριο του 2021.

κεφαλαίου στο τέλος του 2021 σε ενοποιημένο επίπεδο).

Οι προοπτικές για την αύξηση των πιστώσεων έχουν γίνει πιο αβέβαιες, αν και τα σχέδια πιστωτικής επέκτασης των τραπεζών παραμένουν φιλόδοξα. Ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης των πιστώσεων προς μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις παρέμεινε σχεδόν αμετάβλητος το 2021 (5,7 %) σε σύγκριση με το 2020 (5,6 %). Ωστόσο, οι καθαρές πιστώσεις προς επιχειρήσεις σημείωσαν σταδιακή επιβράδυνση κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2021, η οποία συνεχίστηκε στις αρχές του 2022, με ετήσια αύξηση 3,4 % τον Μάρτιο του 2022, από 8,7 % τον Μάρτιο του 2021. Η αύξηση των πιστώσεων προς μεγάλες επιχειρήσεις πρωτοστατεί το τελευταίο τρίμηνο του έτους, καθώς η αύξηση των πιστώσεων προς ΜΜΕ φαίνεται να υστερεί. Η καθαρή αύξηση των πιστώσεων προς τα νοικοκυριά, ιδίως τα ενυπόθηκα δάνεια, παραμένει σταθερά αρνητική, παρά την αύξηση των ακαθάριστων ροών πιστώσεων που σημειώθηκε το 2021. Το μέσο κόστος του τραπεζικού δανεισμού προς τις επιχειρήσεις συνέχισε να κυμαίνεται σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα και μειώθηκε σε 2,76 % τον Φεβρουάριο του 2022, από 2,92 % το προηγούμενο έτος, σημαντικά χαμηλότερο από το κόστος πίστωσης για τις επιχειρήσεις μη μετοχικού χαρακτήρα (5,16 %) και τα νοικοκυριά (4,88 %). Η Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα παρέτεινε την προθεσμία υποβολής αιτήσεων για τον τρίτο κύκλο πρόσκλησης στο πλαίσιο του Ταμείου Εγγυοδοσίας Επιχειρήσεων COVID-19, με αχρησιμοποίητο προϋπολογισμό εγγυήσεων ύψους 150 εκατ. EUR, για τη χορήγηση δανείων κεφαλαίου κίνησης σε ΜΜΕ και θα δρομολογήσει νέα χρηματοδοτικά μέσα το 2022 με ιδιαίτερη έμφαση στις ΜΜΕ. Επιπλέον, οι εκταμιεύσεις δανείων που συνδέονται με τη δανειακή διευκόλυνση ΜΑΑ αναμένεται να ξεκινήσουν μετά τον Απρίλιο και να αυξηθούν περισσότερο κατά το δεύτερο εξάμηνο του έτους. Η ρωσική στρατιωτική επίθεση κατά της Ουκρανίας αυξάνει την αβεβαιότητα όσον αφορά τη ζήτηση πιστώσεων για το τρέχον έτος, αλλά οι τράπεζες θεωρούν ότι το γεγονός αυτός δεν θα πρέπει να αλλάξει ριζικά τα σχέδιά τους για πιστωτική επέκταση.

Οι αρχές συμφώνησαν τη μεταρρύθμιση του Ελληνικού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας με τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα. Η ψήφιση του σχετικού νόμου αναμένεται άμεσα. Η διάρκεια λειτουργίας του Ταμείου θα παραταθεί έως το τέλος του 2025, ώστε να μπορέσει το Ταμείο να εκπληρώσει τον διττό του στόχο, ήτοι τη συμβολή στη σταθερότητα του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, με παράλληλη αποτελεσματική διάθεση των περιουσιακών του στοιχείων. Η μεταρρύθμιση εξορθολογίζει τη δομή διακυβέρνησης του Ταμείου, περιγράφει ένα σύνολο αρχών που θα κατευθύνουν τη στρατηγική εκποίησης του Ταμείου και θεσπίζει δίαυλο επικοινωνίας για το Ταμείο στο Υπουργείο Οικονομικών για την υποβολή εκθέσεων σχετικά με την κατάσταση της εφαρμογής του. Θα εξορθολογιστούν επίσης τα ειδικά δικαιώματα του Ταμείου.

Το Ελληνικό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας προτίθεται να συμμετάσχει, στο πλαίσιο της εντολής του, μαζί με ιδιώτες μετόχους στη δεύτερη αύξηση μετοχικού κεφαλαίου ενός λιγότερο σημαντικού ιδρύματος. Το Ταμείο είχε αποκτήσει πλειοψηφική συμμετοχή, στο πλαίσιο της μετατροπής μέρους των αναβαλλόμενων πιστώσεων φόρου της τράπεζας, και συμμετείχε επίσης στην αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου της τράπεζας το 2021. Το Ταμείο και οι κύριοι ιδιώτες μέτοχοι συνήψαν συμφωνία τον Απρίλιο του 2022, η οποία προβλέπει δεύτερη επένδυση στην τράπεζα, η οποία περιλαμβάνει περαιτέρω αύξηση

μετοχικού κεφαλαίου και, εφόσον απαιτείται, πρόσθετη εισφορά κεφαλαίου ή εναλλακτικές ενέργειες στο πλαίσιο της υλοποίησης του επιχειρηματικού σχεδίου της τράπεζας.